

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Kırkdokuzuncu İctima

6 Teşrinievvel 1339 Salı

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	249	nun birinci maddesinin tadiline dair teklifi kanunisi (2/214)	250
2. — Sualler	249		
1. — İzmir Mebusu Şükrü Beyin, bir takım şirketlerle akdedilen itilâfnamelerin Meclise sevk edilmediğine dair Maliye ve İktisat vekâletlerinden şifahi sual takriri (6/33)	249		
2. — Mentеше Mebusu Şükrü Kaya Beyin, mahsulât ve ihracatın himayesi için ne gibi tedabir ittihaz edildiğine dair Maliye ve İktisat vekâletlerinden şifahi sual takriri (6/32)	249		
3. — Evrakı vâride	250		
Lâyiha	250		
1. — Muhtacîni zürraa tohumluk olarak ikraz olunmak üzere Ziraat Bankasının Hazinei Maliyedeki matlûbatına mahsuben iki milyon lira itası hakkında kanun lâyihası (1/386)	250		
Teklif	250		
1. — Karahisarı Sahib Mebusu İzzet Ulvi Beyin, Hiyaneti vataniye Kanu-			
		Mazbatalar	250
		1. — Asker olan mebusların vaziyeti hukukiyelerinin tesbiti hakkında (3/43) ve memurînden mebus olanların tekaüt ve mazukiyet aidatı hakkında kabul edilen takrirde muharrer memurîn kelimesinin Büyük Millet Meclisi âzası meyanında bulunan erkân, ümera ve zâbitana şâmil olup olmadığının tefsirine dair (3/10) İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkereleri ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası	250
		2. — Karahisarı Şarki Mebusu İsmail Beyin ve rüfekasının, ipekli mensucattan tarifei umumiyedeki resmin on iki misli yerine beş misli ahzi hakkında (2/62) numaralı teklifi kanunisi ile İstihlâk Resmî Kanununun tefsirine ait (3/109) numaralı Maliye Vekâleti tezkeresine dair İktisat Encümeni mazbatası	250

	Sayfa
Tezkereler	250
1. — İmalâtı Harbiye Müdüriyeti Umumiyesi teşkilâtı cedidesi hakkındaki lâyihai kanuniye (1/18) Meclise takdim edilmiş bulunduğundan fabrikalar amelesi namına Fazlı Baba imzalı istida ifayı muktazası zımında gönderildiğine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/164)	250
2. — Hududu Millî haricinde kalan erkân, ümera ve zâbitan ve memurîni askeriye hakkındaki kanunun dördüncü maddesinin tefsiri hakkında Başvekâletten mevрут tezkere (3/165)	250
3. — Mahkemei Temyizin Sivas'tan kaldırılmaması hakkında mevрут telgrafname-nin raptan gönderildiğine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/166)	250
Takrirler	250
1. — İstanbul'da metruk bir halde bulunan Hükümet matbaa makinalarının vilâyetlere tefrik ve tevziine dair Muş Mebusu Osman Kadri Beyin temenni takriri	250
2. — Men'î müskirat Kanununun şiddetle tatbiki hakkında Erzurum Mebusu Ziyaeddin Efendinin takriri ve merbutatı	250
Evrakı saire	250
1. — Cumhuriyet ilâmı münasebetiyle İzmir, Şavşat belediyelerinden ve Giresun Vâliliği ile Galata Rum Cemaatinden mevрут telgraflar	250

	Sayfa
4. — Âzayı Kiram muamelâtı	250
1. — Muhakemat Heyeti âzasından İzmir Mebusu Necati Bey; Mübadele İmar ve İskân Vekâletine intihabedildiğinden yerine birinin intihabına dair memurîn muhakemat heyeti riyasetinden mevрут tezkere	250:251
5. — Müzakere edilen maddeler	251
1. — Fransızlar zamanında Adana ve havalisinde haciz ve müsadere edilen mebalîğ hakkındaki tefsir talebine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/86) ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası	251: 258,285
2. — Karahisarı Şarki Mebusu İsmail Beyle rüfekasının; ipekli mensucattan tarifei umumiyedeki resmin 12 misli yerine beş misli ahzi hakkında kanun teklifi (2/62) ve İstihlâk Resmi Kanununun tefsiri hakkında Maliye Vekâleti tezkeresi (3/109) ve Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye ve İktisat encümenleri mazbataları	258:269
3. — Mütareke bidayetinde vatanın emri müdafaası maksadiyle ika edilen ceraim erbabının affı hakkında kanun lâyihası (1/68) ve Maraş Mebusu Hasip Beyle rüfekasının, vatanın emri müdafaasını temin zımında alınmış olan nukut ve emvale mütaallik deavinin ademi istimai ve Hazinece tazmini hakkında kanun teklifi (2/115) ve Adliye, Müdafaai Milliye encümenleri müsterek mazbatası	269:284

BİRİNCİ CELSE

Bed'imüzakerat; saat: 2,15

REİS — İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi

KÂTIPLER : Haydar Rüştü Bey (Denizli), Mahmud Bey (Siird)

REİS — Efendim Celseyi küşadediyorum. zaptı sabık hulâsası okunacak :

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Fethi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde inikadederek zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul ve evrakı varide aidoldukları mahallere havale olundu. Badehu Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti teşkilâtı lâyihai kanuniyesinin bakıyei müzakeresine geçilerek dokuzuncu madde aynen, onuncu ve onbirinci maddeler tadilen kabul edildi. Onikinci maddenin Muvazenei Maliye Encümeninden mevrut şekli muaddeli Karesi Mebusu Vehbi Beyin nazarı itibara alınan takiriyle birlikte encüme iade ve onüçüncü madde dahi tadilen kabul olunarak teneffüs için celse tatil edildi.

İkinci Celse

Fethi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde küşadedilerek Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti teşkilâtı lâyihai kanuniyesinin encümeninden gelen sekizinci maddesinin şekli muaddeli müzake-

re ve tadilen kabul edildi. Encümeninden tadilen gelen onikinci madde dahi münakaşa ve nazarı itibara alınan takirlerle birlikte tekrar encüme iade olundu. Mentеше Mebusu Şükrü Kaya, Bolu Mebusu Şükrü, Karesi Mebusu Süreyya beylerin lâyihai kanuniyenin onüçüncü madde-siyle, ondördüncü maddesi arasına ilâvesini teklif ettikleri maddeye dair takirleri berayı tetkik encüme havale ve lâyihai kanuniyenin ondört, onbeş ve onaltıncı maddeleri aynen kabul ve encüme verilen maddelerin vürudunda müzakeresi icra olunmak ve Salı günü içtima edilmek üzere Celseye nihayet verildi.

İkinci Reisvekili

Çorum

İsmet

Kâtip

Denizli

Haydar Rüştü

Kâtip

Siird

Mahmud

2. — SUALLER

1. — *Birtakım şirketlerle akdedilen itilâfnamelerin Meclise sevk edilmediğine dair İzmir Mebusu Şükrü Beyin (6/33)*

2. — *Mahsulât ve ihracatımızın himayesi için ne gibi tedabir ittihaz edildiğine dair Mentеше Mebusu Şükrü Kaya Beyin (6/32) Maliye ve İktisat Vekâletlerinden şifahi sual takirleri mezkûr vekâletlere havale edilmişlerdir.*

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı?

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim onikinci

madde ile onüçüncü madde arasına ilâvesi teklif edilen iki madde vardır. Birisi bendenizle Şükrü Kaya Bey ve Bolu Mebusu Şükrü Beyindir. İkincisi; yine bendenizle Süreyya Beyin ve arkadaşlarıdır. Halbuki burada yalnız bir madde olarak gösteriliyor. Süreyya Beyle Şükrü Kaya Beyin teklifleri karıştırılmış. Onun için tashihini teklif ediyorum.

REİS — Başka mütalâa var mı? (Yok sesleri) Vehbi Beyefendinin teklifleri veçhile zaptı sabık hulâsasını tashihan kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

3. — EVRAKI VÂRİDE

REİS — Evrakı vârideyi arz ediyorum.

Lâyiha

1. — Muhtacîni zürraa tohumluk olarak ik-
raz olunmak üzere Ziraat Bankasının Hazinei
Maliyedeki matlûbatına mahsuben iki milyon lira
itası hakkında lâyihai kanuniye (1/386) (Mu-
vazenei Maliye Encümenine)

Teklif

1. — Karahisarî Sahib Mebusu İzzet Ulvi Be-
yin Hiyaneti vataniye Kanununun birinci mad-
desinin tadiline dair teklifi kanunisi (2/214)
(Lâyiha Encümenine)

HASAN B. (Trabzon) — Müstaceliyet kara-
riyle sevkini bendeniz istirham ediyorum.

REİS — Ruznameye alınıp müzakere edile-
ceği zaman müstaceliyet teklif ediliyor.

Mazbatalar

1. — Asker olan Mebusların vaziyeti huku-
kiyelerinin tesbiti hakkında (3/43) ve memurîn-
den mebus olanların tekaüt ve mazuliyet aidatı
hakkında kabul edilen tahrirde muharrer memu-
rîn kelimesinin Büyük Millet Meclisi âzası meya-
nında bulunan erkân, ümera ve zâbitana şâmil
olup olmadığının tefsirine dair (3/10) İcra Ve-
killeri Heyeti Riyaseti tezkereleri ve Müdafaaî
Milliye Encümeni mazbatası

REİS — Ruznamedeki sırasına alıyoruz.

2. — Karahisarî Şarki Mebusu İsmail Bey
ve rüfekasının, ipekli mensucattan tarifei umu-
miyedeki resmin oniki misli yerine beş misli
ahzi hakkında (2/62) numaralı teklifi kanunisi
ile İstihlâk Resmî Kanununun tefsirine ait
(3/109) numaralı Maliye Vekâleti tezkeresine
dair İktisat Encümeni mazbatası.

REİS — Bunu da ruznamedeki sırasına alı-
yoruz.

Tezkereler

1. — İmalâtı Harbiye Müdüriyeti Umumiye-
si teşkilâtı cedidesi hakkındaki lâyihai kanuniye
(1/18) Meclise takdim edilmiş bulunduğundan
fabrikalar amelesi namına Fazlı Baba imzalı isti-
da ifayı muktazası zımında gönderildiğine dair
Başvekâletten mevрут tezkere (3/164) (Müdafaaî
Milliye Encümenine)

2. — Hududu millî haricinde kalan erkân,
umera ve zâbitan ve memurîni askeriye hakkın-
daki Kanunun dördüncü maddesinin tefsiri hak-
kında Başvekâletten mevрут tezkere (3/165)
(Müdafaaî Milliye Encümenine)

3. — Mahkemei Temyizin Sivas'tan kaldırıl-
maması hakkında mevрут telgrafnamenin raptan
gönderildiğine dair Başvekâletten mevрут tezke-
re (3/166) (Adliye Encümenine)

Tahrirler

1. — Muş Mebusu Osman Kadri Beyin İstan-
bul'da metruk bir halde bulunan Hükümet Mat-
baa makinalarının vilâyetlere tefrik ve tevziine
dair temenni tahriri (4/81) (Başvekâlete)

2. — Erzurum Mebusu Ziyaeddin Efendinin
Men'i müskirat Kanununun şiddetle tatbiki hak-
kında tahriri (4/119)

REİS — Muvazenei Maliye Encümenine tev-
di ediyoruz. Çünkü aslı Muvazenei Maliye En-
cümenindedir.

Evrakı saire

1. — Cumhuriyet ilânı münasebetiyle İzmir,
Şavşat belediyelerinden ve Giresun Valiliği ile
Galata Rum Cemaatinden mevрут telgraflar.

REİS — Divanca münasip cevaplar yazılır
efendim.

4. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — Muhakemat Heyeti âzasının İzmir Me-
busu Necati Bey, Mübadele, İmar ve İskân Ve-
kâletine intihab edildiğinden yerine diğer birinin

intihabına dair Memurîn Muhakemat Heyeti Ri-
yasetinden mevрут tezkere

REİS — Okunacak :

Riyaseti Celileye

Muhakemat Heyeti âzasından İzmir Mebusu Necati Bey, ahiren İmar, İskân ve Mübadele Vekâletine intihap buyurulduğundan yerine diğ er birinin intihap buyurulmasını arz ve rica ederim efendim.

Reis

Niğde Mebusu
Ebubekir Hâzım

REİS — Efendim Heyeti Aliyenin usul ittihaz ettiği veçhile, Muhakemat Heyeti için evvel-

ce intihap iera edilmiş olduğundan âzadan haizi ekseriyet olan zat inhilâl vukubuldukça tensibi âlilerine arz edilmektedir. Erzurum Mebusu Hâzım Efendi haizi ekseriyettir. İntihabını reyî âlilerine arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

MUSTAFA FEVZİ Ef. (Konya) — Reis Beyefendi müsaade buyuruulr mu? Adliye Encümeninde de âzalığı vardı. Şimdi o da inhilâl etti. Onun için de şey ediniz de Adliye Encümenine bir âza daha gelsin .

REİS — Efendim aidolduğu şubeden rica ederiz. İntihabederler.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

REİS — Ruznameye geçiyoruz. Efendim ruznamede mevcudolduğu veçhile Mübadele, İmar ve İskân kanun lâyihasının encümenine giden maddeleri vardı. Encümen henüz maddelerin şeklini tesbit ederek Riyasete vermemiştir.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Şimdi ve-receğiz efendim.

REİS — Verdiğiniz zaman müzakere ederiz.

Mensucatın Gümrük Resmî hakkındaki teklifi kanuniyle İstihlâk Resminin tefsirine dair lâyiha kanuniye ve buna aît İktisat Encümeni mazbatası var. Bu lâyiha evvelce ruznamemizin müstacel kısmında idi. İktisat Vekâleti tekrar tesbit etmek üzere talebetmiş bulunuyordu. Şimdi İktisat Vekâletinden gelmiştir. İmar Vekâleti kanun lâyihasından daha mukaddem olarak ruzname sırasında bulunduğu için bunun müzakeresine başlıyoruz.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Bundan mukaddem bir şey daha var. Fransızlar zamanında Adana'da müsadere edilen nukut hakkında bir lâyiha kanuniye vardır ki bunun müzakeresi geçmiş ve tekrar Muvazenei Maliye Encümenine havale edilmişti. Ruznamemizde bundan mukaddem olarak mevcuttur.

REİS — Efendim bugünkü ruznameye alınmamıştır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — O, Muvazenei Maliyede.

REİS — Efendim, bugünkü ruznameye alınmamış ise de evvelce müzakere buyurulmuş olduğundan eğer Heyeti Celileniz tensip buyurur-

sanız onun müzakeresine geçebiliyoruz. Evvelce müstacel ruznamede idi.

Efendim, Ahmed Beyin teklifi veçhile ruznamede bulunan Fransızların Adana'yı işgali zamanında sahihsiz kalan arazi, metrukât ve mahsulât bedellerinden zaptedilen mebalîğ hakkındaki Kavanini Maliye Encümeni mazbatasının müzakeresine geçelim. (Muvafık, sesleri)

1. — *Fransızlar zamanında Adana havalisinde haciz ve müsadere edilen mebalîğ hakkında tefsir talebine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (3/86) (1)*

31 . 10 . 1339

Kavanini Maliye Encümeni mazbatası

Fransızların Adana'yı işgalinde sahihsiz kalan mahsulât ve bedeli icardan dolayı zabıt ve müsadere ettikleri emval ve eşyanın bedeli olan ve sırf istihlâk edilen kısmından mütebaki kalan dört milyon dokuzyüz doksaniki bin beşyüz seksen kuruş meblâğın ahabına iadesi veya Ziraat mektebinin ikmal ve ıslahına sarf edilmek üzere İktisat Vekâleti bütçesine vaz'ı tekrar Kavanini Maliye Encümeninde tetkik ve müzakere olundu.

Yapılan tetkika nazaran magsup mebalîğden kısmı mühimminin ahabı malûm olduğundan ve herbar müracaat ederek paralarını ta-

(1) *Evveliyatı 2 nci ciltte (39) ncü inikat zaptındadır.*

lebetmekte bulduklarından istihkaklar âhar mahalle ve her hangi şekil ve surette devir ve temlik hukuku şahsiyeye nevama tecavüz teşkil edeceğinden mebalîği mevcudenin toptan Ziraat Mektebine tahsisi muvafık hak görülmemiştir. Alacaklıların mahkemeye müracaatle istifayı hak cihetine gitmeleri aradan geçen zaman ve şekli müsadere hasebiyle birçok müşkülâtı mucibolacağından bu cihet muvafık bulunamamıştır. Evvelece de mazbatamızda arz ve izah olunduğu üzere mahallî mecalisi idareleri fevkalâde zamanda ve fevkalâde şekilde müsadere edilmiş olan marûlarz mebalîğin ashabına garameten tevzi ve iadesinde en münasip merci olacağı teemmül edilmiş olduğundan encümenence müntehap ve Hükümetçe matlup usulün tasvibi Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur.

Kavanini Maliye

Encümeni Reisi

Trabzon Mebusu

Abdullah

Kâtip

Konya Mebusu

Tevfik Fikret

Âza

Elâziz

Mustafa

Mazbata Muharriri

Kayseri Mebusu

Ahmed Hilmi

Âza

Karasi

Hulûsi

Âza

Mardin

Necib

REİS — Kavanini Maliye Encümeni mazbatası hakkında mütalâa var mı? (Muvafık sesleri) (İşitmedik sesleri) Efendim, Ahmet Bey izah edecektir.

KAVANİNİ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMED B. (Kayseri) — Efendim, malûmuâliniz evvelece bu mesele Meclisi Âlinizde müzakere edilmiştir. Kütahya Mebusu Ferid Beyefendinin bir takriri ile paranın toptan Adana Ziraat Mektebine tahsisini Heyeti Umumiye tasvibetmişti. Fakat bir kere daha tetkiki için Kavanini Maliye Encümenine geldi, bu paralar büsbütün sahihsiz değildir. Fransızlar gelmişler, işgalin ilk devresinde ahalden birçokları mahsulâtını terk etmiş, çekilmişler ve memleketi terk etmişlerdir. Fransızlar ortada kalan mahsulâtı satmışlar, parasını haciz ve müsaderei harbiye namıyla bir defter açarak onun sağ sayfasına kaydetmişlerdir. Sol sayfasına da bir hesap açarak bu paranın bir kısmıyla gûya yol, köprü ve saire inşa ettirmek için sarf etmişler ve fakat yol,

köprü inşa olunmamış ve bu para heder olmuş. Fakat kısmı mühimmi mevcuttur ki kırkbin küsur liraya baliğ oluyor. Elyevm ashabı mevcut ve malûm. (Neden? sesleri) Çünkü : Müracaat ediyorlar ve paralarını istiyorlar. Ve bunun en iyi şekli mahkemeye müracaat ederek ve mahkeme vasıtasıyla paralarını istirdadetmeleridir. En doğru hareket bu ise de ahvalin fevkalâdeliğine nazaran ashabı hukukun mahkemeye müracaat etmesi, şahit bulması, vesaik ibraz etmesi uzun bir meseledir. Bir defa Fransızlar gelmiş, zavallıların canı yanmış, malı müsadere olunmuş. Şimdi ikinci defa da memleketine, yurduna geliyor. Parasını bulamıyor. Bunlara tekrar mahkemeye gidiniz, mahkeme sizin hakkınızı verecektir, o suretle paranızı vereceğiz, demek hiç doğru değildir ve beyhude bir külfettir. Bunun en iyi şekli Hükümetin teklifi veçhile meclisi idarelerin meseleye vazülyed olması hususudur. Bunlar vasıtasıyla ufak bir tetkik neticesinde paralarını alacaklar. Malûm olanlar kim ise onlara verilir. Şayet sahibi olmıyan cüzi bir para kalacak olursa o da Meclisi Âlinin takdiri veçhüzere Ziraat Mektebinin ıslahına veya her hangi bir veçhile sarf edilir. Şunu da nazarı ıttılaiîlerine arz ederim ki, Meclisi Âli her şeyi yapabilir. Fakat hukuku şahsiyeye tecavüz edemez. Mademki sahibi vardır, mademki sahibi alacağını istiyor, encümeniniz sahibi matlubun bu matlubunu isterken bunu tutup da başka bir kararla başka bir yere tahsis etmeyi, hukuku şahsiyeye taallûku itibriyle, pek doğru bulamadı. Kavanini Maliye Encümeniniz buna kanaat getirdi. Eski noktai nazarında ısrar ederek tekrar Heyeti Celileye arz ediyor.

MALİYE VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim, Adana'nın istirdadından sonra oradaki kayıtlar mucibince böyle bir para görülmüştür. Bu iş bendenizin daha Maliye Vekâletim zamanında idi. Eğer bunun, Ahmed Beyefendinin mütalâa buyurduğu veçhile, herbirinin hisseleri malûm, ashabı mukayyedolsaydı bu para şimdiye kadar orada durmaz, sahiplerine tevzi edilir giderdi. Zannettikleri gibi bu paranın sahibi kimdir ve kimlerdir? Bu malûm değildir. Bu ne mukayyettir, ne de sahibiyim diyen adamların malı olduğu sabittir. Toplanmış bir mahsul vardır. Orta yerde bırakılmış gidilmiş, bunlar mahallî masarifle mey-

dana gelmiştir. Tarlalardaki mahsul bedava toplanmamıştır. Birtakım unvansız masarîf ihtiyar edilmiştir ve unvansız olarak kaydedilmiştir. Binaenaleyh bu para için bâzı adamlar, «bu bizim malımızdır, bizim mahsulümüzdür» deyip duruyorlar.

İhtimal ki, bunların içinde hakkı olanlar da vardır. Fakat bunları seçip çıkarmak hakkı ne miktardadır ve hakikaten hakkı var mıdır? Yok mudur? Diye tefrik etmek imkân yoktur. Eğer bunları tefrik imkânı olsaydı Heyeti Celenize böyle bir şey zaten gelmezdi. Hakkı sabit olan adamların hakkı o zaman tevzi edilir giderdi. Tetkik ve tevzide imkân olmadığı içindir ki, bu para öyle kaldı. Sonra masarîfi mahalliye ile mahsulden toplatılmış paradır. Ben-deniz zannediyorum ki, idari bir kararla tevzi etmeye imkân yoktur. Ya mahkmeden geçecek herkes buna bihakkın hükmen sahibolacaktır veyahut emvali umumiye meyanında sahihsiz kalmış mahsulât bedelidir. Şunun bunun olmaksızın Hükümetin elindedir. Meclisi idarenin kararı olmaksızın idari bir tedbirle şunun malıdır, bunun malıdır diye hüküm vererek bu para tevzi edilemez efendim. Bu daha fena ve daha kanunsuz bir yoldur.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bu emanet hesabına mı alınmıştır.

HASAN B. (Devamla) — Öyledir efendim.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim Hasan Beyefendinin İktisat Vekâleti zamanında mevzu bahis olmuş ve kendilerinin nokta-i nazarlarının bu şekilde olduğu o zaman da imzasiyle sabittir. Mâkul şekli zaten budur. Şu halde şimdi kanaatlerini değiştiriyorlar, demek.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Kendisinin imzası vardır.

AVNİ B. (Bozok) — Efendim Meclisi Âliniz bu mesele hakkında temayülâtını tamamen izhar etmiştir. Mazbata muharriri Beyin de tahtı tasdikındadır. Eşhas malûm değil. Dört - beş bin kişinin müracaat ettiği anlaşılıyor. Beş bin kişiye kırk bin lirayı taksim ederseniz üç buçuk lira düşer. Sonra bu mesele zinüfuz insanların tahtı tesirinde cereyan edecektir. Paranın eshabı malûm değildir. Evvelce umumi bir şey tahsis buyurduğunuz bir parayı üçer lira, dörder lira gibi cüzi miktarda tevzi ederseniz mâruz kalman zararı telâfi etmez. Bu para ile katiyen Adana ihya edilmiş olmaz. Yalnız Ada-

na'nın eski şekli muhafaza edilirse ihyayı iktisadisi için hayırlı bir iş olacaktır. Rica ederim Meclisi Âliniz eski temayülâtından sarfınazar etmesin. Heyeti Aliye esasen ona karar vermiştir.

ŞAHİN Ef. (Gaziantep) — Kısmı küllisinin sahibi malûmdur.

AVNİ B. (Bozok) — Malûm değil.

MUSTAFA FEVZİ Ef. (Konya) — Efendiler bu para bir defa alınmış, alındıktan sonra bu parayı istiradadeden kuvvet hangi kuvvettir? Bittabi Heyeti içtimaiyenin kuvvetidir. O halde eshabı malûm olmayınca bu paranın Hazineye mal olması tabiidir. Fakat alelîtlak Hazineye verilmiyerek o muhitten hâsıl olmuş bir para olmak itibariyle evvelce Meclisi Âlinizden verilmiş olan karar mucibince bu mahallin Ziraat Mektebine verilmesi her cihetle evlâdır. (Doğru sesleri)

İSMAİL SAFA B. (Adana) — Efendim bu meselede Meclisi Âlinin tamamıyla tenevvür etmediğini zannediyorum. Bu paranın sahipleri iddia edildiği gibi veyahut zannedildiği gibi meçhul değildir. Çiftlik sahiplerinden bir kısmı Harekâtı Milliyeye iştirak ettiğinden dolayı Fransızlar tarafından cezayı nakdiye mahkûm edilmişlerdi. Çiftliği ihraktan kurtulmak için orada kalan insanlar cezayı nakdî vermişlerdir. Üç bin lira, iki bin lira, beş bin lira... Bu paranın bir kısmı bu kabil insanlardan alınan paradır. Diğer kısmı da; karışıklıklar içerisinde köylerini bırakıp kaçan köylülerin tarlalarına Fransızlar makinalar götürmüş ve bunların mahsulâtını tamamen kaldırmışlar ve bunun bir kısmını masraf diye göstermişler. Diğer bir kısmını da köy namına irat kaydetmişler. Aldıklarının belki onda birini kaydetmişlerdir. Bu para kısmen eşhasındır ve eşhasın ellerinde senetleri vardır, vesikaları vardır. Fransızlar cezayı nakdî olarak para almışlar ve şu kadar para aldık diye vesika vermişlerdir. Ve kısmen kendi namına bunu irat kaydetmişlerdir. Bunun hepsinin içerisinde biraz daha masraf yaptıktan sonra kırk bin lira para kalmıştır. Esasen Fransızların defterine kaydettiği para iki yüz bin liradan fazla paradır. Fakat bunun büyük bir kısmını şuraya buraya masraf göstermişlerdir. Mütebaki kalan kırk bin liradır. Şimdi bu paranın hangi köyden, hangi adamdan alındığı malûmdur. O köylerden, o adamlardan alınan paranın miktarı iki yüz bin liradır. Halbuki kalan kırk bin

liradır. Binaenaleyh her köyden ve her şahıstan alınan paraya nazaran ne düşüyorsa garameten bu kırk bin liranın o eşhasa tevzii lâzımgelir.

AVNİ B. (Bozok) — Suiistimalâta yol açar.

İSMAİL SAFA B. (Devamla) — Hisselerine düşen nisbette tediye etmek lâzımdır ve erbabı istihkak bunun arkasını takibetmektedir ve kısmen eşhası istihkak malûmdur ve kısmen de köy namına mukayyettir. Böyle Adana vilâyetinden kırk bin lira alınmıştır diye mukayyet değildir. Falan köyden şu kadar, filân köyden bu kadar bunun hapsi 200, 300 bin lira kadar tutuyor. Fakat bu kaydedilen parayı sarf etmişler, mütebaki kırk bin lira kalmış.

AVNİ B. (Bozok) — Öyle ise şimdiye kadar ashabı istihkaka niçin taksim etmemişler ve bunu buraya kadar sevk etmişler?

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendim meselenin şekli Safa Bey Biraderimizin izah ettiği gibi ise bunu behemehal eşhasa vermek lâzımgelir. Bunu, yani onun bunun hakkını tutup da başka bir tarafa vermek doğru bir mesele değildir. Acaba bu emanet hesabına mı girmiştir, yoksa irat mı kaydedilmiştir? Eğer emanet hesabına girmiş ve sahipleri de malûm ise mevcudolan para garameten sahiplerine verilebilir. Yok eğer emvali umumiye meyanına ithal edilmişse Muvazenei Umumiyeden sarfı lâzımgelir. Şu halde esasını pek bilmediğim bu mazbata eğer Muvazenei Maliye Encümenine gitmedi ise bir defa da Muvazene Encümenine gitmeli ve orada müzakere edilmelidir. Bilmiyorum Maliye Vekâleti Vekili olan zat bu hususta bize izahat verebilir mi?

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim arz ettim ki, bu para, Fransızların tuttuğu kuyut mucibince mevcudolan bir paradır. Bizim denildiği vakitte bir hesabı malî ile mukayyedolması lâzımdır. Bunun bizim maliye hesaplarına taallûku yoktur. Şu kadar para alınmıştır diye bir hesap kaydedilmiştir. Fransızlar mahsulâtı toplatmışlar ve bedeli olan bu parayı da şuraya buraya sarf etmişler. Sağ sayfada varidat ve sol sayfada masraf mukayyettir.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bakıyesi de mevcut mu?

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Bakıyesi de sandıkta nakden mevcuttur.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Mademki ashabı mevcuttur. Ashabına tevzi etmek lâzımgelir.

REİS — Efendim Kavanini Maliye Encümeni Mazbata Muharriri buyuruyor ki: Hükümetin teklifi garameten tevzii yolunda idi. Hasan Bey İktisat Vekâletinde bulunduğu zaman buna muvafakat etmişti. Şimdi noktai nazarını değiştiriyor mu? Diyorlar.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Efendim bu bir haktır, tevzi edilmelidir. Ahalinin müracaatta bulunması doğru değildir. Bunun garameten tevziinden başka çare yoktur. Fakat son zamanda Heyeti Aliyemiz musip bir karar ittihaz etmiş, yine Adana'nın Ziraat Mektebinin ihtiyacına veya pamuk ziraatinin ıslahına sarf edilmesini tensip buyurmuş. Bendeniz bu ikinci şıkkın müreccah olduğu kanaatindeyim. Tensip buyurursanız garameten tevzi ederiz, zannedilmesin ki, bu para tamamiyle sahibinin eline geçecektir. Hayır, hayır geçmiyecektir katiyen ashabına verilmeyecektir. Sahibi nüfuz olanlar bu parayı alacaklar; ashabı istihkak açıkta kalacaktır. (Doğru sesleri)

ALİ SAİB B. (Kozan) — Meclisin kararı Ziraat Mektebine tahsis yolunda idi.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Efendim hatırımda kaldığına göre, Adana Defterdarının Maliye Vekâletine yazdığı tahriratta bu para ashabının makbuzla müracaat ettiğinden bahsediliyor. Şu halde Hasan Beyin buyurduğu gibi, ister fukaranın olsun ister müteneffizanın olsun, kimin olursa olsun bu bir haktır. Bu, müteneffiz meselesi değildir. Müteneffiz olsun. Herifin hakkı ise, yedinde makbuzu varsa, rica ederim efendiler benim paramı ne hakla başkasına veriyorsunuz? Kimin kesesinden kime hibe ediyorsunuz? Ashabı mevcuttur. Safa Beyin buyurduğu gibi ashabı mevcutken ve makbuz ile müracaat olunagelirken benim hakkımı vermeyip de Ziraat Mektebine veyahut başka bir mahalle nasıl hibe ediyorsunuz? (Olamaz böyle şey, doğru sesleri) İşte Safa Beyefendi - ki oranın mebusudur ve alâkadardır - dedikleri gibi ashabı muayyendir. Defterdarın tahri-

ratını bulunuz ve okuyunuz. Makbuz ile müracaat ediyorlar, diyor.

AVNİ B. (Bozok) — Değil..

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Müracaat edenler varmış. Şu halde makbuz ile müracaat edenler varken ben zannederim ki, ya emanata veyahut emvali umumiyeye geçirilecektir. Yine emanattedir bu.. Şu halde bendezinin mâruzatım budur. Mademki, Safa Beyefendi «bu paranın ashabı var» diyor. Defterdar da tahriratında makbuz ile müracaat edenler vardır, diyor. Aşhabı mevcut iken bir parayı, ne biz ve ne de kimse, başka bir yere hibe edemeyiz, efendim. Aksi takdirde biz bu paranın Ziraat Mektebine tahsisine karar verirsek ve aşhabı matlubat da makbuz ile mahkemeye müracaat edecek olurlarsa vaziyet ne olacaktır? Nasıl olur? Safa Beyefendi söyledi: Beyefendi Fransızlar bu parayı halktan cezaen almışlar ve aşhabı muayyen ve malûmdur. Fransızlar bu parayı şu köyden almışlar, bu köyden almışlar, senden almışlar, benden almışlar.. Müteffiz olayım kim olursam olayım; bu, benim hakkımdır. Ve biz nasıl olur da eşhasın matlubu, hakkı olan bir parayı falanca yere tahsis ettik diye bir karar verebiliriz? Allah aşkına!.. Bendenizce bu caiz olamaz. Ama Meclisi idarenin mazbatasıyla bunun taksiminde suiistimal olurmuş. Aşhabının hakkını ihkak için hiç olmazsa mahkemeye müracaat edilmek suretiyle matluplarını istihsal edebilmelerine karar vermemiz lâzımgelir. Eğer bu işin Meclisi idareye tevdiinde bir suiistimal olacağı kabul ediliyorsa aşhabı mahkemeye müracaatle hakkını istifa edebilir diyelim. Fakat aşhabı mahkemede hakkını ihkak ettirmez, ispat edemez ve para kalırsa o başka.. O zaman emanete kaydediniz ve nereye vererseniz veriniz. Fakat efendiler aşhabı mevcut iken biz bu parayı hiçbir yere veremeyiz. Nasıl ki, Meclisi idareler bu parayı şuna buna tevzi ederse haksızlık olur diyorsak biz de, aşhabı varken, bu parayı falanca yere tahsis ettik, dersek bu mesuliyeti kendimiz tekabül etmiş oluruz. Binaenaleyh aşhabı varken bir parayı başka bir yere tahsis etmeye hakkımız yoktur. Çünkü aşhabı vardır.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim Mazhar Beyefendinin

ifadelerinden anlıyorum ki, mesele, tamamen tavazzuh etmemiştir. Zannediyorum ki, şundan bundan cezayı nakdi diyerek Fransızları tarh ettiği parayı sandık tahsil etmiş, mukabilinde makbuz vermiş. Efendiler bu para, hasılatın ve saireden toplanmış bir paradır. Bu para ile Fransız idaresi «Lâzımgelen hidematı yaptım yol yaptım» demiş, hesap etmiş, bakiye kırkbeş bin lira kalmış. Şimdi Fransız işgali zamanında Fransız memurlarının halka tahmil ettikleri cezalar var. Fransız idaresi o adamların ellerine makbuz vermiştir. O makbuz sahipleri diyorlar ki, bu bakiyede kırkbeş bin lira yok mu? O kırk beş bin lirayı bizden mademki gayrikamuni olarak tahsil ettiler, bizden bu makbuz mukabili alınan parayı teslim edin. Fakat hiç kimse ispat edemez ki, bakiye kalan bu kırkbeş bin lira bu adamlardan cezayı nakdi olarak tahsil olunan paralardır. Bunlardan bakiye olduğunu kimse iddia edemez. Mesele budur. İşgal zamanında böyle ceza, suimuamele, ızzar kasdiyle halka tarh edilmiş daha birçok şeyler vardır. O vakit icabeder ki, bu paraları Hükümet her yerde versin. Eğer bu para işgal kuvvetlerinin bunların ellerinden aldıkları para olduğu tahakkuk etmiş olsaydı, tabii bunlara tevzi ederdik ve işin içinden çıkardık. Fakat bu, sabidolmadığı için veçhi taksimi veyahut veçhi istimali ne olacağı Heyeti Celileden sorulmuştur.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Defterdarlığın tahrirâtı vardır. Lûtfen o tahrirâtı okuyunuz.

HAMDİ B. (Bozok) — Efendim bu Fransızlara verilen kırk bin lira ahalinin verdiği paramıdır?

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Yalnız ahaliden alınmış nakit para değildir. Köylerin mahsulâtı vardır. Mahsulât kimin malı olduğu malûm değildir. (Ahalinin malı sesleri) Bittabi ahalinin. Fakat Ahmed'in, Mehmed'in değil. Muhakkak olan bir şey varsa Adana ahalisinin olduğudur. Fakat Adana ahalisinden Ahmed efendinin mi, Mehmed efendinin mi, Mustafa Ağanın mı? Hangisinin olduğu malûm değildir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Onun tâyin etmenin de imkânı vardır. Defterin son sayfasında kimlerin olduğu mukayyettir.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Cezaen para veren adamların cezasını tahsil eden Fransız idaresinden ellerine verilen makbuzlar vardır. Eğer Meclisiniz Fransız idaresinin cezaen tarh edilen paralara mukabil verdiği makbuzları karşılık tutuyorsa anıyalım. O bahsi değerlidir. Fakat diyemezsiniz ki, bakiye kalan para falanıdır. Buna imkân hukukî yoktur.

VEHBİ B. (Karesi) — Hasan Bey, Meselâ Adanalı Mehmed Efendi Fransızların zulmünden kaçmış, çiftliğine de Fransızlar vaziyet etmiş ve onun mahsulâtını almışlardır. Bunlar bu meyanda dâhil midir, değil midir?

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Dâhil efendim.

VEHBİ B. (Karesi) — Fakat bu adama veremeyecek miyiz şimdi?

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Vermeyeceğim demiyorum. Fakat diyemezsiniz ki, bu bakiye falan para, bu adamıdır.

VEHBİ B. (Karesi) — Garameten verilemez mi, hissesine düşeni alamaz mı?

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Muayyen esamiye mi garameten? Kimlere vereceğiz? Defterde esamisi bulunan adamları mı vereceğiz? Muayyen esamisi olmadığı halde bu parada hakkı olan daha binlerce adam vardır.

VEHBİ B. (Karesi) — Alınan paralar, mesele falan köyden on bin lira, falan yerden üç bin lira, yekûnundan bakiye kalan şudur. Bu nisbette garameten, beş kuruş da olsa onlara tevzi edilmek lâzımdır.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Garameten tevzi edebilmek için, muayyen eşhas, muayyen efrat hakkında olması lâzımgelir. Halbuki bu paranın veçhi tahsili itibariyle anlaşılıyor ki, isimleri mevzubahsolmadığı ve elinde bir makbuz bulunmadığı halde bu parada hissesi olan adam vardır. Onlar istiyecek olursa ne yapacağız. (Yok sadaları) Rica ederim, var efendim. Köy namına garameten ne demektir? Falan köyün mahsulünün bedeli diye bu parayı çıkarıp da taksim et, diye köyün eline mi vereceğiz?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Pek tabii.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Pek tabii ise öyle olur. Fakat pek tabii bir şey değil.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Aranızda olan tefrikaya nazaran böyle bir karar verdiniz? Bunların böyle olduğuna nasıl kanaat edersiniz? Bendeniz bunu öğrenmek istiyorum.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Efendim, encümen bu meseleyi müzakere ederken bendenizi çağırıp dinlemediştir. Kendi kendine tetkik etmiş ve karar vermiştir. Mesele bundan ibarettir. Encümenenden (Bu mesele hakkında eski ve yeni malûmatın nedir?) diye bir teklif karşısında bulunmadım. Encümen vesaik üzerine hukuku şahsiyeyi siyanetin o ciheti tetkik etmiş. Tetkik edilirken encümeninde bulunmadım ve dinlemedim. Yalnız Heyeti Celileye bir mazbata sevk ettim.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendim, burada encümen mazbatasında deniliyor ki, «Ahali İslâmiyeden bigayrihakkın gasbedilen paranın bir kısmı Hükümetçe kaydedilmiş ve yine bunun mühim bir kısmı köprü ve saireye sarf edilmiş» mademki ahalinin namına kaydedilmiş bir para vardır. O halde ahali, ellerinde bulunan makbuziyle müracaat edip de niçin hakkını istemiyor, almıyor da encümen Heyeti Umumiyyeye getiriyor? Birinin hukuku şahsiyesi diğerine, bir başkasına verilemez.

HASAN FEHMİ B. (Trabzon) — Arz ettim ki, ahalinin elindeki makbuzla onun arasında tekabül yok. İhtimal ki, elinde makbuz olan adamlar vardır. Fakat paranın içinde santimi yok.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendim burada gösteriliyor. Köy namına da hesab edilmiş.

AVNİ B. (Bozok) — Encümen hata etmiş.

REİS — Efendim, müsaade buyurunuz. Bu hususu Heyeti Celileniz geçen celsede müzakere ettiği zaman müzakereye hitam verilmiş, yalnız bir tahrir kalmıştı. O da, Kütahya Mebusu Ferid Beyin tahriri. Bu paranın Adana Ziraat Mektebine sarf edilmek üzere İktisat Vekâleti bütçesine vaz'edilmesini istiyordu. Bu, nazarı itibara alınmış ve encümene gitmişti. Kavanini Maliye Encümeni noktai nazarında ısrar emtiştir. Müzakere, bu paranın Ziraat Mektebine tahsisi hakkındadır ve encümenin noktai nazarındaki ısrarına taallük edecektir. Başka su-

retle takrir falan vererek müzakere açmaya lüzum yoktur. Ya nazarı dikkate alınan takriri encümenine havale edeceksiniz; veyahut encümenin mazbatasını kabul edeceksiniz. Şu halde encümen mazbatasını bir defa daha okutuyorum. Eğer müzakereye lüzum görürseniz söz alan birçok arkadaş vardır; müzakereye devam edelim.

MÜKERREM B. (İsparta) — Encümen noktai nazârında ısrar ediyor mu? Geçen celsede Ferid Beyefendinin takriri nazarı itibara alınmıştır ve o takrir dairesinde mazbata yapılmıştır.

ALİ SAİB B. (Kozan) — O takririn nazarı itibara alınması lâzımdır.

REİS — O takriri nazarı itibara almaktan maksat ipkasıdır. Yoksa Heyeti Celileniz kararı verir, meseleyi bitirir. Mazbata okunacaktır, efendim.

(Kavaninin Maliye Encümeni mazbatasını tek-rar okundu.)

REFİK B. (Konya) — En muvafıkı mektebe verilmektir.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Reye koyunuz. («Ret, ret, kabul» sesleri, gürültüler; «Ziraat mektebine verilsin» sesleri.)

REFİK B. (Konya) — Takririn okunması lâzımdır. Çünkü Heyeti Umumiye, nazarı itibara almıştır, encümenine göndermiştir ve bu kanaati izhar etmiştir.

Riyaseti Celileye

Mebhus mebalîğın Adana Ziraat Mektebinin ikmal ve ıslahına sarf edilmek üzere İktisat Vekâleti bütçesine vaz' buyurulmasını arz ve teklif eylerim.

Kütahya
Ferid

(«Ret» sesleri, «muvafık» sesleri.)

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Rica ederim, bir şey soracağım. Yunanlılar cezayı nakdî aldılar. Ganaimden ve zaptedilen şeylerden oralardaki ahaliye ne kadar para veriliyor?

REİS — Rica ederim, Riyaset vazifesini yapması için beş dakika müsaade buyurunuz. Encümen bu paranın ashabının malûm olduğu noktasına istinaden ashabına tevziini teklif ediyor. («Doğru» sesleri.) Encümen mazbatasını şimdi okudum. Encümen bu mebalîğın ashabı malûm olduğundan ashabına iade ve tevziinde ısrar ediyor. Heyeti Celilenizin nazarı mütalâa-

ya aldığı bu takrir ise ashabının meghûl olmasından dolayı paranın mektebe tahsisinden ibarettir. Binaenaleyh bu iki noktanın tesbiti için müzakerenin devamını tensip buyurursanız... («Kâfi» sesleri.) O halde müzakerenin kifayeti ni reyi âlilerine vaz' ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim. («Mektebe» sesleri, «ashabına» sesleri, «kimse nin hukuku şahsiyesi âhara verilemez» sesleri.)

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Efendim bir şeyler mevzuubahs oldu. Her hangi bir meselenin lehinde ve aleyhinde takrirler verilebilir. Verilen takrirlerin nazarı itibara alınıp alınmamak kararını da Meclis ittihaz edebilir. Fakat bu kararın o takrir ile birlikte encümen e tekrar gidip tetkik edilerek eski noktai nazarda ısrar edip etmiyeceklerini anlamak istiyoruz. Yoksa nazarı dikkate alınacak menfi bir takriri kabul etmek demek, Heyeti Celilenin zatı mesele hakkında reyini izhar ve ihsas etmesi değildir. Demin bu mesele mevzuubahs oldu. Çünkü zatı mesele ile alâkadardır. Onun için tavzih ediyorum. Bundan maada Hükümet bu teklifte para ashabının meveudolduğunu ve yedlerinde makbuz bulunduğunu itiraf ediyor. (Gürültüler, «reye» sesleri, «açık söyle» sesleri.) Açık söylüyorum efendim.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Reye Reis Bey.

REİS — Efendim bu bapta bir takrir var. Onbeş âza bu mazbatanın tâyini esami ile reye vaz'ı teklif ediyorlar. Bursa Mebusu Refet Bey ve rüfekası tarafından teklif ediliyor. Binaenaleyh reye vaz'edilecek tadil teklifidir. Hükümetin teklifi encümenin noktai nazarı değildir. Binaenaleyh Kütahya Mebusu Ferid Beyefendinin paranın Adana Ziraat Mektebine terki hakkındaki takririni Heyeti Celile nazarı itibara almıştı. Takriri tâyini esami ile reye vaz' ediyorum. Kabul etmediğiniz takdirde mazbatayı reyi âlinize vaz'edeceğim. Takriri kabul edenler beyaz, kabul etmeyenler kırmızı rey vereceklerdir.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Ferid Beyin takririni kabul edenler beyaz pusla mı verecekler?

REİS — Yani Ziraat Mektebine verilmesini kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı rey puslası vereceklerdir. Reylerini istimal buyur-

mıyan rüfeka lütfen istimal buyursunlar. İstihsalı âra hitam bulmuştur. Neticeyi arz ediyorum. Reye iştirak eden âzayı kiramın adedi 148 dir. 94 kabul, 48 ret, 6 müstenkif vardır. Binaenaleyh muamele tamamdır. Kütahya Mebusu Ferid Beyefendinin takriri 94 reyyle kabul edilmiştir. (Alkışlar.) Müsaade buyurunuz, sonraki kararı arz edeceğim. 4 992 580 kuruş 1339 senesi varidatı müteferrikası varidat ve Adana Ziraat Mektebinin ikmal ve ıslahına sarf edilmek üzere İktisat Vekâleti bütçesinin fash mahsusuna tahsisat olarak ilâve olunacaktır. Kabul buyurduğunuz karar bundan ibarettir.

2. — *Karahisar Şarki Mebusu İsmail Beyle rüfekasının, İpekli mensucattan tarifei umumiyedeki resmin 12 misli yerine 5 misli ahzi hakkında kanun teklifi (2/62) ve İstihlâk Resmî Kanunununun tefsiri hakkında Encümen mazbatası (1), Maliye Vekâleti tezkeresi (3/109) ve Kavanini Maliye, Muvazenei Maliye ve İktisat encümenleri mazbataları.*

REİS — İstihlâk Resmî Kanununun tefsiri ve ipeği havi mensucatin Gümrük Resmî Kanununun tefsirine ait İktisat Encümeni mazbatası vardır. Onu okuyacağız :

Riyaseti Celileye

4 . 11 . 1339

Yüzde onbeşe kadar ipeği havi cakarlı tâbir olunan mensucattan istifâ olunan tarifei asliyenin on iki misli resmin beş misline tenzili hakkındaki teklifi kanuni encümenimizce müzakere edildi.

İcra edilen tetkikata nazaran mezkûr kumaşlar Gümrük idarelerince mukaddema ithali menedilen mevaddın dairei şumulüne alınmadığı gibi bilâhara tarifei asliyenin on iki misline iblâğı suretiyle ithaline müsaade edilen 7 Mayıs 1337 tarihli Kanuna merbut (D) cetvelinde muharrer mensucat meyanında dahi rüsuma tâbi tutulmamıştır. Marûlarz kumaşların Gümrük Rüsümü hakkında Kanunun bidayeti tatbikından 17 Kânunusani 1339 tarihine kadar tarifenin 270 nei maddesi tatbik edilmiştir. Mezkûr tarihte Rüsumat İdaresi bu kumaşlar hakkında tatbik edilen maddenin yanlış olduğunu görmüş

ve imhalsiz bir emir ile bu nevi kumaşlar hakkında tarifenin 305 ve 308 nei maddelerini tatbika başlamıştır. Halbuki tezyidi rüsuma ait neşredilen kavanin ve nizamatin tarihi neşir ve tebliği ile icrası arasında bir zaman bırakmak müteamil olduğundan kilosu 28 kuruş rüsuma tâbi bir malın resminin âni olarak 420 kuruşa iblâğı haddizatında hasis olan mezkûr kumaşların gümrük ardiyelerinde toplanıp kalmasını mucibolmuştur.

Mâruzatı ânifeden anlaşılacağı veçhile bir kumaş hakkında senelerce (velevki yanlış olsa dahi) tatbik edilen bir tarife maddesinin âni bir emirle yüzde bin beş yüz derece tezyidi tüccarı haklı olarak şikâyete sevk edecek bir meseledir.

Tüccar gümrüklerde toplanan işbu malların bedelini fabrikalara tediye etmiş olduklarından iadeleri de gayrimümkündür. Bu suretle işbu kumaşlar bir seneden beri gümrük ardiyelerini işgal ile Devlete bir menfaat temin etmemekte olduğu gibi memleketimize ait bir büyük sermayenin dahi muattal kalmasını icabetmektedir.

Memlekette sanayii milliyenin inkişafı noktai nazarından bu nevi kumaşlardan alınan rüsümün daimî olarak beş misle tenziline encümenimiz taraftar olmamakla beraber rüsuma ait mukarrerattan alâkadarını tatbikından bir müddet evvel haberdar etmek esası kanunisine tevfi kan Rüsumat Müdüriyeti Umumiyesi tarafından tashihi madde zımında verilen emrin tarihi olan 17 Kânunusani 1339 tarihinden mukaddem fabrikalara sipariş edilen bu nevi kumaşlardan bir defaya mahsus olarak tarifei asliyenin beş misli resim ahzi hakkında Muvazenei Maliye Encümeni tarafından tanzim edilen maddei kanuniyenin aynen kabul edildiğini arz ederiz.

Un mamulâtı hakkında Muvazenei Maliye Encümeni tarafından tanzim kılınan ikinci maddedi encümenimiz aynen kabul etmiştir. Margarin yağlarına gelince : Encümenimizce icra edilen tetkikata nazaran mezkûr yağlardan rüsümü istihlâkiye ahzi hakkında verilen emrin tarihi 10 Şubat 1339 olduğu anlaşılmiş olduğundan üçüncü maddenin başındaki tarihin 10 Şubat 1339 olarak tashihine ekseriyetle karar verilmiş

(1) *Evveliyatı Dokuzuncu İctima zaptında-
dır.*

ve berayı tasvip Heyeti Umumiyyeye arz olunmuş-
tur efendim.

Iktisat Encümeni	Mazbata Muharriri
Reisi	namına
İzmir Mebusu	Karahisarî Şarki
Mahmud Celâl	İsmail
Kâtip	Âza
	Ertuğrul
	Dr. Fikret
Âza	Âza
Karesi	
Hulûsi	
Âza	Âza
Bolu	Edirne
Şükrü	Faik
	Âza
	Maras
	Abdülkadir

REİS — Efendim bu kanunun heyeti umu-
miyesinin müzakeresi esnasında İktisat Encü-
meni istemişti. İktisat Encümeni, okunan maz-
bata münderecatına nazaran Muvazenei Maliye
Encümeninin noktai nazarını muvafık görmüş,
yalnız tarihi tashih etmiştir.

RASİH Ef. (Antalya) — Vekil Beyefendi
izahat versin. Bizi tenvir etsin.

REİS — Buyurun, Zeki Bey.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Encümen noktai
nazarını izah etsin de ondan sonra söyleyece-
ğim.

İSMAİL B. (Karahisarî Şarki) — Efendim
bu kanun üç maddelik bir kanundur. Birinci
maddede olan cakarlılardır. Üzerindeki çiçekler
haddizatında ipek değildir. İpek olmadığı gibi
suni ipek de değildir. Bunlar birtakım nebati
maddelerden yapılmış, parlatılmış, fakat haddi-
zatında kumaşın metanetine halel getirecek bir
şekilde değildir. Gümrük Kanununun tarihi tat-
biki 1332 dir. Gümrük idarelerince bu kumaş hak-
kında 1332 tarihinden 1339 tarihine kadar tarife-
nin 27 nci maddesi tatbik olunmuştur. Yekûnda
248 kuruş gümrük alınmıştır. Halbuki geçen sene
Rüsumat idaresi bir emir veriyor. Bu emirle di-
yor ki bu cakarlar 1332 maddelerine tabidir. Bi-
naenaleyh bu maddeler ahkâmına göre bunlar-
dan gümrük alın diyor. Aradaki fark o kadar
fahiştir ki malın haddizatında hasis olması bu
yükü kaldıracak derecede değildir. 28 kuruşu
420 kuruşa iblâğ ediyor. Bir kere verilen emrin

mahiyeti, esası şudur : Eğer bu bir tefsir ma-
hiyetinde ise Rüsumat idaresinin böyle bir tef-
siri başlıbaşına yapması bilmem muvafık ve sa-
lâhiyeti dâhilinde midir? Yalnız burada Mu-
vazene Encümeninin istinadettiği bir nokta var.
Muvazene Encümeni diyor ki : Bu gibi sanayie
ait tezgâhlar memleketimizde belegan mabelâğ
vardır. Binaenaleyh bunlar daimî surette tari-
fenin böyle kilosundan 28 kuruş alınan madde-
sine tevfikan değil fakat kilosundan 420 kuruş
alınan maddesine tevfikan bir defaya mahsus ol-
mak üzere beş misli gümrükle âtisi için yine on-
iki misli olarak kalsın diyor. Yalnız burada En-
cümen memlekette tarife hususunda himaye
usulünü gözetmek istiyor. Tarife usulünde
aranması lâzımgelen himaye usulüdür ki himaye
usulü tarife usulünde en ziyade aranması lâzım-
gelen şeydir. En ziyade gözetilen nokta budur.
Yalnız şu mal üzerinde himaye usulü vaz'ı doğ-
ru mudur, değil midir? Bu bir meseledir. Hima-
ye, malûmuâliniz memlekette emsali bulunan
sanayiın himayesi için hariçten eşya gelmesin
diye ağır bir resim vaz' olunur. Halbuki elimiz-
de bulunan tezgâhlar bunu yapmadığı gibi âti-
yen de bu vaziyetin devamı müddetince bunu te-
min edemeyecektir. Sebebi; malûmuâliniz bütün
memleketler, bilhassa sanayii nesiciye ile iştigal
eden bütün memleketlerde sanayi birdenbire
terakki etmemiştir. Sanayii nesiciyenin te-
rakkisi iptidai bir şekilde bağlar. Bu kuma-
şın boyası ve ipeği Avrupa'dan geliyor ve aynı
zamanda onlar makina ile çalışırlar. Böyle maki-
na devrinde makina ile çalışan bir asırda el tez-
gâhlarıyla memleketin ihtiyacını temin ederiz der-
sek kabil değil edemeyiz.

Bugün İtalya ve Fransa'da sanayii nesiciye
evvelen beyaz mallar üzerinde başlamıştır. Pa-
muğu bir ameliye neticesinde nesceden maki-
naların tekâmülünden sonra ve kumaş halinde
meydana getiren makinalardan sonra bu tezgâh-
lar başlamıştır. Size gayet garip bir şey arz ede-
ceğim. Bu cakarların üzerindeki sunî madde
ipek madde midir, değil midir? Şüpesiz memle-
ketimizde bunu halledecek ve icabeden makam-
lara rapor verecek kimyagerler yoktur. (Elimiz-
de vardır, sesleri) Ben bizzat temas ettim. Rü-
sumet idaresi, İstanbul'da kimyagerlerin suni
ipektir veya değildir diye verdiği raporlara iti-
madetmiyor. Sonra bu kimyagerlerin memleke-
timizde mevcudolmamasını da bendeniz çok görmü-

yorum. Çünkü memleketimizde bu sanat yok ki, kimyagerler olsun. Fabrika halinde teessüs etmiş bir sanat yok ki, kimyageri olsun. Eğer yalnız nazariyat görmekle, kitaplarda okumakla hallederim derse bendeniz buna katıyen inanmam. Bu aynı zamanda amelî bir meseledir. Üzerinde işlemediğinden sonra kabil değil yapamaz. Bugün âdi bir tahlilî bile yalnız nazari olarak gören bir kimyager katıyen doğru ve sağlam rapor veremez, verdiği rapor sayıyı itimat değildir.

EMİN B. (Bolu) — Kimyahanesi vardır birkaç tane. Bu takrip bir ilim değil, sabit bir ilimdir.

İSMAİL B. (Devavla) — Sonra gümrüğe bulunan mallar içinde senesi gelmiş mallar vardır ki, tüccar bu malları çekemiyor. Evvelece arz ettiğim metresi haddizatında 20 - 30 kuruş iken 80 - 100 kuruş gümrük biniyor ki, tüccar bunu bittabi çekemez. Çünkü malûmuâliniz iktisaden bir ikame Kanunu vardır. Eğer bu malın üzerinde 80 - 100 kuruş gümrük verecek olursa, sermayeyi asliyesini de hesabedersek bu kumaş 100 - 110 kuruş mal olur. Bugün piyasada bu kumaş 100 - 110 kuruşadır. Halbuki, aşağı - yukarı 120 kuruş yünlü kumaşlar verilirken; bu pamuk malı katıyen bu fiyatta satamaz. Fakat ne yapsın, fabrikaya bedeli de ödenmiştir. Esasen harbin başladığı zamandan beri yani 1330 senesinden beri âlemi ticarete ve bilhassa Avrupa ile yapılan muamelede kredi tamamıyla durmuştur. Hattâ bu mallar için sipariş olarak avans da verilmiştir. Şimdi bu avanstan vazımı geçilecektir? Ama bunlar getirilsin dersek katıyen getirilemez, zira vaziyet malûmdur, bu vaziyet dâhilinde getirilmek imkânı yoktur.

MUSTAFA FEVZİ Ef. (Konya) — Memnu olan şeyi sipariş etmiyeydi...

İSMAİL B. (Devavla) — Efendim şimdi size cevap vereyim. Bir maddedeki; yedi sene, dokuz sene gümrüklerce tatbik edilir, kilosundan yirmi sekiz kuruş gümrük alınır; sonra âni bir emirle o malın üzerindeki resim 28 kuruştan 420 kuruşa çıkarılırsa, siz bu kabahati tüccara mı buluyorsunuz?

SÜLEYMAN SİRRI B. (Bozok) — Vaktiyle beyannamesini niçin vermemiştir? (Doğru sesleri).

İSMAİL B. (Devavla) — Sonra malûmuâliniz, bu gibi rüsumun vazî hakkında yapı-

lan kanunlarda bir müddet olur. Efendiler yirmi paralık pul resmine on para zam yapılırsa her halde iki ay evvel haber verilir; nerede kaldı ki, binlerce lira sarf edecek bir resmi âni bir emirle tebdil etmek muvafıkî adalet olsun. Sonra ortada bir kanun vardır, sen bunu sipariş etmiyeceksin denemez, zira ortada bir kanun vardır. Efendiler bundan sonra eğer vaziyet temadi ederse, itimadın ne derece temin edileceği cayı teamüldür.

Orta yerde mevzuubahis bir kanun varken ve tatbik edilirken âni surette bunu kaldırıp ötekini tatbik etmek bilmem doğru mudur?

MUSTAFA FEVZİ Ef. (Konya) — Senelerce nasihat ettik de tutmadılarsa? (Gürültüler).

REİS — Rica ederim, hatibin sözünü kesmeyiniz.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Hatibin sözü kesilmez. Encümen izahat verir, ondan sonra rüfekayı kiram mütalâasını dermeyan eder.

İSMAİL B. (Devavla) — Sonra tabii tüccar bu malı çekemeyince sermayesi de muattal kahr. Malûmuâliniz encümenlerin mazbatası kabul edilse bile, emin olunuz, bunun bir misli olarak ardiye de verecektir. Çünkü ardiyede on misli artırılmıştır. Bundan evvelki celsede kanunun ikinci maddesinde un muamelâtı hakkında Ferid Beyefendi kâfi derecede izahat vermiştir.

Sonra Margarin yağlarına gelince; bu yağlar hakkında da çakarlar hakkındaki mütalâa vârittir. Bu da tezyidedildiği zaman yine haber verilmemiştir. Madem ki haber verilmemiştir; o emrin verildiği tarihe kadar gelen malların, verilen siparişlerin istisna edilmesi her halde âdilânedir.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim İsmail Beyefendinin mütalâasına yarıda iştirak ettim. Nerede bağladığımı bilmiyorum. Gümrük muamelâtında bugün iki mesele vardır: Birisi; ısrırgan otu, diğeri halfa otu namiyle yâdedilen otlardan parlatılmış ve ipekli namiyle öteden beri manifaturacıların sürdükleri bir şeydir. Bu fabrikalarla münasebeti olan herkesin bildiği birşey var iki, bu, ipek namiyle sürülür. Fakat haddizatında arz ettiğim iki nevi (otu) tandır. Birisi ısrırgan otu diğeri halfa namı vendikleri Afrika'nın Şima-

linde yetişen bir ottur. Bunlar sureti fenniyyede parlatılıyor. Çakar denilen kumaşların başları, ortaları işlenmiş ve mensuç olarak memlekete gelir. Rüsumat Dairesi bir müddet yanlış tetkikat yapmış, pamuğun bunlarda bulunmasına nazaran bunları pamuklu kumaş addedmiş ve o tarife üzerinden resmini almış - ki bu; ipeklerin memnuniyeti zamanında hâdis olmuş bir meseledir - Bilâhara bunların ipek değilse bile suni ipek olduğu ve ipekli diye satıldığı için ipekli diye tarife almış. Aradaki fark gayet mühimdir. O derecede ki bu çakarların bu tarife ile memleketimize girmesi adimülîm-kân olmuştur.

Zaten gümrük tarifelerinin bu vechile tatbikından maksadı asli de; halkımıza, memleketimize; ısrıgan otunu halfa otunu ipekli diye sürdürmenin önüne geçilmektir, zaten bunların men'i duhulü istihdaf ettiğimiz gayeyi teşkil etmiyor, bizim memleketimizde çakar yapan, sunu ipek yapan fabrikalar yok ki... Sana'imimizi himaye maksadiyle, dâhildekilerin revacını temin etmek maksadiyle, gümrük tarifi yüksek miktara çıkarılmış olsun. Bütün gaye, ısrıgan, halfa otundan olan kumaşlar memleketimize girmesin... İşte bu gaye istihdaf edilmiş ve bu tatbik edilen tarife ile elde edilmişti. Bu muamele evvelce haber verilerek yapıldı. Binaenaleyh evvelce fabrikalara sipariş yapan tüccarlar vardır, mallarını çeksinler, mutazarrır olmasınlar, hiçbir kimsenin, hiçbir tüccarın mutazarrır edilmemesi Devletin takibettiği hattı hareket cümlesindedir. Fakat şunu arz edeyim ki, biz muamelâtı ticariyyede maalesef bu kanunu bilmiyorduk, evvelce sipariş ettimdi, işte makbuz diyerek bu iki madde hakkında menafii ticariyyesini aşırnak istiyen adamlar da az değildir.

Bu iki madde hakkında, gerek margarin yağları, gerek çakarlar gibi elyevm gümrüklerde mevzu bulunan malların kısmı âzamı bu mahiyettedir. Bendeniz zannetmem ki, Heyeti Celile muayyen eşhasın menafiine hizmet edecek olan bir kararın taraftarı olsun, eğer menafii umumiye maksadiyle şu iki madde hakkındaki gümrük tarifelerini bir müddet durdurmak lâzımgelirse sureti umumiyyede bir karar ittihaz edersiniz. Ve bir müddet tâyin buyurursunuz. Bu da herkesin istifade edeceği iş-

lerden olur. (Öyle, öyle sesleri) Ondan sonra memuriyet ve tarifelerin tetkikatı memleket dâhilinde o zamandan itibaren siyyanen başlar. Yoksa şu tüccar, bu tüccar çok defa muvazaa ile (Faktör orijinal) denilen faturaların her vechile, her saat ve her zaman tedarik edilmesi mümkün olan birtakım vesaikı ticariyye ile şu veya bu adamın memlekete mal sokarak menafii gayrimeşruaya sebebiyet vermesine Heyeti Celilenizin müsaade etmiyeceği kanaatindeyim. Telâş şundandır : Bu malların kısmı âzamının gümrüklere gelişi hemen bir seneye balığ oluyor. Malûmuâlinizdir ki, Gümrük Kanununun bir maddesi mucibince bir sene sahipsiz olarak gümrük depolarında kalan mallar bir sene sonra gümrük eşyası gibi bilmüzaüede satılıp bedeli irat kaydedilir. Şimdi, bu muamelenin yavaş yavaş yaklaştığını görmekte olan alâkadarlar her gün aidolduğu makamların devairin ve Heyeti Celilenizin birçok istidalarla bu mesele üzerine nazarı dikkatinizi celbetmektedirler.

Margarin yağları buyurdular, bu yağlar hakkındaki gümrük memnuniyeti takriben iki senelik bir meseledir. Bunlar İstihlâk Resmini tezyideden kanunu bundan iki sene evvel bendeniz evvelce Maliye Vekâletinde iken tanzim ettim, Heyeti Vekileden geçirdim. Memleketimiz mahsulâtı ziraiyesinin istihsal ve inkişafına hizmet etmek maksadiyle hariçten gelen margarin ve saireyi sokmamak ve aynı zamanda millî mahsulâtı ziraiyemizin revacını temin etmek ve Hazineye de varidat olmak üzere Gümrük Resmini tezyidettim. Hükümet margarin yağlarının kilosuna otuz kuruş teklif etmişti. Heyeti Celile kâfi görmedi, seksen kuruşa iblâğ etti. (Doğru sesleri) Rica ederim; kanun iki senelik kanundur, hattâ tebliğ edilmiş ve ilân olunmuştur. Ne suretle bizim gümrüklerimize beş altı ay evvel gelmiş yağlar bulunabiliyor? Tasavvür buyurunuz ki, bu yağlar Hükümetin bu işe teşebbüsünden evvel fabrikalara sipariş edilmiş, yani bu resmin tezyidinden daha evvel fabrikalara, menşelere sipariş verilmiş yağlardır. Ve bu vaziyette bilmem ne fabrikasından, bilmem hangi tüccardan getirilip, gösterilecek kâğıtların hakiki bir vesika olarak kabul edilmesine imkânı maddi var mıdır? (Yok, yok sesleri) Binaenaleyh Heyeti Celideden rica ederim, bu hususta gayet katî hareket edilmek lâzımdır. Ve şayet şu veya şu mülâhaza ile buna bir müsa-

de yapılmak tercih buyurulursa - ki ben bunu katiyen zannetmiyorum - o halde falanın namına olan şu mal, filânın namına olarak mukayyedolan şu mal eski tarife üzerinden gümrükten çıksın diye karar verilmek bilmem nasıl telâkki edilir? Yapılacak olan yegâne şekil; muayyen bir zaman için yeni bir maddei kanuniye yaparız. Herkes siyyanen müstefidolur. Bunun başka çaresi yoktur efendiler. (Doğru sesleri)

RAGİB B. (Kütahya) — Efendim, memleketimize giren cakarlı kumaşlar iki nevidir : Birisi munhasıran pamuktur ki, Mazbata Muharriri Beyin buyurduğu gibi metresi 28 - 30 kuruştur. Onda «ne ısırgan ve halfa otu ve ne de ipek» vardır, sırf pamuktur. Yalnız çizgilerinin yan gelmesi suretiyle Avrupa'da verilen bir terbiye icabınca ipek gibi parlar. Bir defa yıkandıktan sonra bu parlaklık gider, âdi bir bez haline geçer. Fakat bu mallar ucuz olduğu için bilhassa köylüler tarafından kesretle kullanılmaktadır. Çünkü evvelâ; renkleri nazarrübadır, al, kırmızı ve sair renktedir ve sonra üzerinde büyük bir dalga, bir çiçek görüldüğü için köylüler bunu çok kullanırlar. Ancak bu mallar yıkanıp da boyası gittikten sonra dahi yine kullanılabilir. Çünkü oldukça metaneti vardır, sırf pamuktur. Fakat bunlar Mazbata Muharriri Beyin buyurduğu gibi metresi 28 - 30 kuruluk değildir. Bu, suni ipekten veya doğrudan doğruya ipek karıştırılmak suretiyle cakarından atkılar yapılmıştır. Çiçekler yapılmıştır. Bunlara bâzı memleketlerde «Buzlu» derler, «İstako» derler. Birçok isimleri vardır. Her memleket kendine mahsus bir isim vermiştir. Ve bunların o kadar çok isimleri vardır ki; her hafta fabrika yeni bir «desen» meydana çıkarır ve ona yeni bir isim verir. Mal aynıdır, çiçek aynıdır, fakat buna yeni bir şekil vermiştir. Çiçeği başkadır, rengi başkadır. Fabrika onların sürümünü temin için yeni bir isim verir. Bu suretle piyasada bu malların envayı pek kesirdir, fakat keyfiyet itibariyle birdir. Bunlar munhasıran müzeyyenatta kullanılır. Fakat bir kere yıkandıktan sonra bir daha giyilmez. Paçavra haline gelir ve atılır, bununla beraber fiyatı da yüksektir. Yani metresi 80, 100, 120 kuruştur.

BİR MEBUS — 27 kuruş diyorlar beyefendi.

RAGİB B. (Devamla) — Hayır efendim, hayır, yoktur. Sırf pamuktan, «İstoka» denilen

pamuktan yapılmış bir kumaş vardır ki onda suni ipek, falan yoktur. Üzerinde cakarın verdiği çiçekler zâyi olduğu halde bile geyilir, dayanıklıdır. Fakat berikiler öyle değildir. Bir kere, yahut iki kere yıkandıktan sonra ele alınmayacak hale gelir. Bu kumaşların memlekete girmesi çok muzırdır. Zira memleketteki serveti ehemmiyetli miyasta Avrupa'ya çekip götürür ve müzeyyenatımızda dahi bu gibi şeylere ihtiyaç yoktur. Şimdi bendenize kalırsa sırf pamuklu ve fakat cakarlı olan kumaşların beş misli tarife ile memlekete girmesi muvafıktır. (Bir defaya mahsus olmak üzere sesleri) Çünkü ucuzdur ve çok dayanıklıdır. İpekli veya suni ipekli kumaşların girmesi çok muzırdır. Şimdi kalıyor ki; tarifenin tatbikından evvel Avrupa'ya verilmiş olan siparişler gelmiş ve gümrüktedir. Bunu ne yapsınlar diyorlar. Efendiler hepimiz ticaretle iştigal etmedik ise de ticareti basit kavaidini biliriz. Piyasada beş bin, on bin top basma mevcuttur. Aynı basmalardan beş top da benim elimde vardır. Fakat piyasadaki basmanın veya her hangi bir malın metresi yüz kuruştur. Bana metresi on kuruşa mal olmuştur. Ben elimdeki o malı, beş topu, on bir, oniki kuruş ticaretle mi satarım? Yoksa - maddemki piyasadaki beş bin top kumaş yüz kuruştur - yüz kuruş üzerinden mi satarım? Muhakkak yapacağım şey, yüz kuruş üzerinden satmaktır. Malûmuâliniz, ticarete rekabet meselesi vardır. Ve bu hemen ticaretin mihveri mahiyetindedir. Şimdi gümrükten beş misli tarife gelmiş olan birkaç balya mal; İstanbul piyasasına veyahut sahillere çıktığı vakit; tüccarlar oniki misli tarife üzerinden desim vermek suretiyle mağazalarına birkaç yüz balyaya mukabil birkaç bin balya mal girmiş ve stok yapmışlardır. Birisi beş misli veriyor, birisi oniki misli veriyor. Binaenaleyh yüzde bir fiyattan tenzil etse - kendisi çok fazla para kazanacağı için - diğer tüccarların harabisini müstelzimdir ve piyasanın bir zaman için altüst olmasını mucibolur. Ticarete; buhranlar tevlideden bu gibi hususatin - bir defaya mahsus olsa bile - gümrükten geçmesi rekabet ve muvazeneti ticariyeyi tehdideceği cihetle muzıdır, tehlikedir. Vaka birkaç kişinin menfaatini gözetmek için şekle aldanarak, hissiyata aldanarak zâhiren kabul edilecek gibi görülür ama neticesi vahîmdir. Çok muzır netayiç tevlidedebilir. Binaenaleyh ben-

denize kalırsa tarifei asliyenin oniki mislini vermek suretiyle emsaline tevfikân bundan evvel geçmiş olanları ve bundan sonra geçecek olanlara dahi teşmil ederek encümenin noktai nazarını kabul etmemek lâzımdır. Ben bu noktayı arz ediyorum.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendiler meselede henüz beş misli, on misli teklif ve rüsumu tesbit etmezden evvel «Cakar» nedir? Onu Heyeti Muhtereminize arz edeyim. Maliye Vekâleti Vekili Hasan Beyin buyurdıkları gibi bunlar âdi basma üzerine «balfa» otundan veya hut âdi «ısrıgan» otundan yapılmış bir şeydir. Bunun nümunesini Heyeti Muhteremenize getiririm. Sonra buyurdular ki; bunlar da yüzde onbeş nisbetinde ipek vardır. Her hangi bir kimyager bu eşyayı hasise içinde onbeş nisbetinde değil bir tel ipek bulup çıkarırsa Meclisi Âlinizin tensibedeceği mükâfatı vermeye âma-
deyim.

Efendiler bir defa cacar dediğimiz kumaşın metresi, 27 kuruş ilâ 31 kuruş arasında tehalüf eder. Halbuki zavallı köylü, fakir halkımız, hattâ mutavassıt halkımız bugün bunu satın almak için yirmiyedi kuruşu bulamadığından gidiyor. Yağlı basmayı, çürük basmayı arşını otuz beş kuruştan alıyor. Bunun tüccar hesabı yarası, 27 den 30 kuruşa kadardır. Bundan az kaba olursa 31 kuruştur.

RASİM Ef. (Antalya) — Bu nümuneler nedir? Nazarı dikkatinizi celb ederim.

ZEKİ B. (Devamla) — Efendi burası milletin hayatı iktisadiyesine taallük eden bir kürsüdür hoca efendi bu, hocalık değildir. Herkes, bilmediği, mütehasısı olmadığı şeye karışmasını Herkes bildiğini ve istediğini söyler, hürdür.

RASİM Ef. (Antalya) — O kadar uzun değil...

ZEKİ B. (Devamla) — Çok uzun kaçar... Öteden beri fukaradan, mukarânın zaruretinden, servetsizliğinden bahsettiğimiz halde bu gibi hasis bir şey üzerinden 12 misil gümrük almaya kalkışırsak bunun beher metresi 100 kuruştan 110 kuruşa kadar tehalüf eder. Halbuki beri tarafta rüfekanın çürük basmaya verdiği para bol bol Avrupa'ya gidiyor. Esas itibariyle İktisadi Encümeni ile - ki bendeniz de encümene dâhilim, fakat bu mazbatanın hîni müzakeresinde bulunamadım - Muvazenei Maliye Encümeninin teklifi arasında bir fark vardır. Gümrüklere

gelmiş olan ve hazır bulunan malların yüzde oniki misli Gümrük Resmini affederek - bir defaya mahsus olmak üzere - yüzde beş misli Gümrük Resmine tâbi olarak çıkmasına müsaade edersiniz bendeniz bunun katiyen aleyhindeyim. Gümrükteki mevcudolan ve falanca, filânca tüccara gelen malı böyle bir defaya mahsus olmak üzere beş misli gümrük vererek çıkarttıktan sonra acaba o tüccar bize kumaş kemafıssabık otuzbir kuruşa mı, yüzon kuruşa mı satacaktır? Şüphesiz yüzon kuruşa satacaktır. Çünkü: Geriden gelecek olan mal; daima yüzon kuruş üzerinden ve pahalı satılacaktır. Şimdi biz ne yapıyoruz efendiler?.. «Alınız sizin cebinize yüz binlerce lira koyalım. Siz de fukarânın sırtından derisini yüzünüz, para çıkarınız.» diyoruz. Bunu böyle yapmaktansa, heyeti umumiyesi ile açık bırakırız. İnşallah ne vakit bizim memleketimizde de bu gibi tezgâhlar çoğalsın bu gibi müesseseler vücut bulur ve bunları biz yapmaya başlarız; o zaman ister ipekli olsun, iste olmasın yüzde yüz, yüzde beşyüz gümrük koymak için hiçbir mâni yoktur. Serbestiz, buradaki, «bir defaya mahsus olmak üzere» kaydını kaldıralım. Ve beş misli gümrük alalım. Zaten ticaret serbesttir. En birinci mesele rekabettir. Bunun gümrüğünü beş misli olmak üzere aldığımız takdirde Ahmed'de ısmarlar ve ticarete bir santim diğerinden fark etmez. Yok şayet bu şekilde bırakacak olursanız, hem hayatı iktisadiyemiz müteessir olacak ve hem de köylümüz ve ahalimiz soyulacaktır. Sonra bunların dayanıp dayanmaması bahsinde Ragıb Bey biraderimize arz edeyim ki, bazan bunların çok fantazi aksamı vardır. Bunların içinde pamuk mensucatu bile bulunmuyarak halfa otu denilen ottan mürekkep aksamı vardır. Köylü, bunları eline bile almaz. Her halde bir basmadan daha ziyade mukavemet eder. Fukarânın da bundan istifadesi vardır. Hükümet, yüzde yüz rüsum vaz' ettiği halde biz yine evlerimize götürüyoruz. Halbuki zavallı köylü iki otun içinde bulunursa yazık değil ri rica ederim. Bunu giymesini çok mu göreceğiz? Parasını verir ama sen bırakırsan giyer. Böyle Gümrük Resmini fazla artırırsak giyemez. Bendenizin noktai nazarım budur. Heyeti umumiyesinde siyyanen tatbikini şey etmiyeceğim.

Margarin yağlarına gelince, gerek İktisat Encümeninin ve gerekse diğer encümenin noktai

nazarı pek doğrudur. Hattâ mümkünse daha fazla Gümrük Resmi alınması lâzımdır. Ve bundan fazla gümrük alınmasına taraftarım.

İKTİSAT ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ İSMAİL B. (Karahisarî Şarkî) — Efendim Hasan Beyin en ziyade istinadettiği noktai nazar şudur : Buyuruyorlar ki, «Bunların ithalinin müddeti zaten iki sene evvel haber verilmişti» Halbuki mugalâta yapıyorlar.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VE İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Kanunun tarihini söylüyorum. Kanun iki sene evvel neşredilmişti.

REİS — Söz kesmeyiniz.

İSMAİL B. (Karahisarî Şarkî) — Rica ederim efendim. İpekler hakkında tarifesi asliyenin 12 misline iblâğı suretiyle tahsili için neşredilen kanunun tarihi, 7 Mayıs 1337 dir. Şimdi tarife bu kanun mucibince 1337 de tatbikına başlanmış. İpekli kumaşların ithali men edildiği zaman yapılan kanunun içerisine bu ithal edilmediği gibi ipeklerin ithaline müsaade edilen 1337 tarihli Kanunun tatbikinde de bunlar, ipekliler meyana, yani şimdi tatbik edilmek istenilen maddenin dairei şümülüne ithal edilmemiştir. Halbuki aradaki farka bakınız. Aradaki farkın büyüklüğüne nazarı dikkati âlinizi celb ederim. 17 Kânunusani 1339 tarihinde Rüşumat idaresi, âni bir emirle diyor ki; «Bunlardan 28 değil 420 kuruş resim alınız, şu maddeyi tatbik ediniz, bu maddeyi tatbik ediniz.» Bu ve emsali gibi Avrupa'dan gelen mallara nazaran gürük bir mesele değildir. Haddizatında esash bir meseledir. Burada «Tüccar, bilerek getirdi» demekte en büyük kabahat, Hükümetindir. Bilhassa aradan iki buçuk sene geçiyor. İthalî men edilen ipeklerin ithaline müsaade edildikten sonra aradan iki buçuk sene geçiyor. Sonra kaidenin bir makabli vardır denilecek. İstanbul'da bir müddet kilo üzerinden Gümrük Resmi alındı fakat Anadolu gümrükleri, bu kumaş hakkında 1332 den beri tatbik edilen madde kanunîyeyi tatbik etmiştir. Binaenaleyh, 7 - 8 seneden beri bu kumaş hakkında tatbik edilen bir madde âni bir emirle tebdil ediliyor ve 420 kuruşa çıkarılıyor. Burada tüccarı tahkir etmek doğru değildir. Hiçbir tüccar tasavvur olunur mu ki, keyfi olarak yüzlerce, binlerce lirasını bağlasın, işletmeden bıraksın? Rica ederim emin olunuz.

Sizi namusumla temin ederim ve bendenizin ihtisasım olduğu için söylüyorum. Hiçbir tüccar böyle bir kanun çıkacak diye malını senelere gümrükte yatırmaz ve o istifadeyi aramaz ve onu müsadereye mâruz bırakmaz. Eğer burada hakikaten tüccar haksız ise Meclisi Âlinizi hakem kabul ederim. Tüccar haksız ise alsın oniki misli alsın. Yalnız yedi sene bir madde tatbik edildikten sonra Tezyidi Rüşuma ait bir kanun neşredildiği vakit bir müddet verilir. Meselâ, düyunu umumiye on paralık bir pul neşrecek olsa bir ay, iki ay, en aşağı altmış gün müsaade eder. Burada vazı kanun vazisini gören arkadaşlar pekâlâ bilirler ki, böyle bir meselede evvelden haber verilir. Yarın da kalkılacak ve âni bir emirle denecek ki; «Bu maddeyi tatbik etmeyiniz, öteki maddeyi tatbik ediniz.» Burada tüccar sızlanırsa ve şikâyet ederse haksızlık tüccarda mıdır? Yoksa Hükümette midir? Rica ederim bir madde yedi sene tatbik ediliyor. Yedi sene sonra falan maddeyi alacakımız, filân maddeye sokacakımız demek nasıl olur? Böyle olursa Hükümete karşı itimat nasıl olur? Buna gelinceye kadar birçok gürük mallar geliyor. Eğer bunları men ediyorsak lâvanta ve kolanyaları men edelim. Memleketimizde yapıyor. İpeklileri men edelim, giymiyelim. Fakat maalesef Meclisi Âli geçen defa dayanamadı, ithaline müsaade etti. Sonra jarseler vardır. Jarseler de tamamıyla bunun üzerindeki çiçeklerden, halfa otundan yapılmıştır. Bir yağmur yedikten sonra tamamen açılırlar. Halk bunun metresine yedi, sekiz lira verip alıyor. Halfa otundan yapılan bu çizgiler, parlaklıklar bunun metanetine zarar g/etirmiyor. Arzu eden rüfeka görebilir. Çamaşır nümuneleri meydandadır. Bendeniz tüccarı müdafaa zımmında söylemiyorum; fakat bir esas kanunu vardır. Madem ki, rüşum tezyidediliyor; evvelâ: Haber vermek şarttır. Bütün Dünyada kabul edilmiştir. 7 Mayıs 1337 de neşredilen kanunla ipeklilerin ithali men edilmiştir. Bari şimdi yapmalıyım. Sonra bir emirle deniyor ki; «270 nei maddeden al 308 nei maddeye at» Bunu tüccar bilerek mi yaptı ve bilerek mi getirdi diyeceğiz? Eğer bu emir, tefsir mahiyetinde ise Meclisi Âliden geçmeliydi.

ŞÜKRÜ B. (Çanakkale) — Bendenizin söyleyeceğim sözleri, zaten İktisat Encümeni Mazbata Muharriri Bey pekâlâ izah buyurdular.

Malûmuâlileridir ki, gümrükler, evvelâ varidatı Devlete tesiri olması için, saniyen himaye için, yani himaye usulüü kabul eden hükümetlerde şâyânı himaye olan bâzı sanayii himaye için vaz' olunmuştur. Gerek sanayii himaye için ve gerek serveti memleketin harice gitmemesini temin için bâzı hükümetler, birtakım mevaddı ağır rüsuma tâbi tutmuşlardır. Nitekim bâzı hükümetler de bâzı eşyanın ithalini büsbütün menetmişlerdir. Tabii bu, Hükümetin yapmış olduğu tetkikata ve milletin varidatını harice aktırmamak için ittihazına lüzum gördüğü tedabire mütaallik meseledir. Yalnız burada mevzuubalsolan mesele şudur: Şimdiye kadar kavaidi mevzuamıza muhalif olarak birçok kanunlarda yaptığımız gibi «İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir» diyoruz. Onun avakubini, onun vâkı olacak tesiri katiyen nazarı itibara almadığımızdan bir meselei iktisadiye tahaddüs etmiştir. Ve bu meselei iktisadiye Meclise kadar akseylemiştir. Malûmuâlileridir ki: Bir tacir sipariş edeceği malı bugünkü piyasaya göre kaç kuruşa satabileceğini ne suretle ve ne kadar kâr temin edebileceğini hesab ederek o suretle sipariş verir. Eğer o malı sipariş edeceği esnada Gümrük Resmini 28 veya 30 olarak görmüş ve ona göre sipariş yapmışsa ve her hangi bir kanunu «Tarihi neşrinden itibaren meridir» diyerek mevkii tatbika koyarsanız o tacirin işi alt üst olur, belki ondan sonra sipariş verebilir ve gelecek malı o tarifeye tabi olur. Fakat o tüccar o zaman için o kârdan mahrum edilmiş oluyor. Bu kârdan mahrum bırakmaya ne suretle hakkımız olur? Öyle bir kanunla ki, bütün mevzuatı kanuniyemize muvafık değildir. Sonra efendiler!... Belki vâkı olan siparişin gümrüklere vücudunda bu tarifenin tatbikiyetiyle beraber vâkı olan tereffüü fiyatıtan o mal artık piyasada sürülemez olur. Halbuki tacir, avans olarak para vermiş, bağlanmıştı. Binaenaleyh o malı almaya mecburdur. İade edemez. İade etmediği takdirde tacirin mühim bir zararını mucibolur. Yalnız İktisat Vekili Muhterem Hasan Beyin dediği gibi namussuzcasını hareket eden tacirler de bulunabilir. Fakat beraeti zimmet asıldır. Bundan, namuslu adamları tefrik etmek Hükümetin vazifesidir. Hükümet istediği gibi gümrüklerde falan maddeyi, filân maddeden falan maddeye nakledebilir veyahut bir maddeyi vaz' veya

ilga edebilir, meselâ «Margarin» yağları gibi şeylerin ithalini sureti katiyede meneder. Bu, tamamen Meclisi Âli namına icrayı Hükümet eden Hükümetin bir vazifesi olabilir ve yapacağı tetkikat neticesinde bu, takdir edebileceği bir iştir. Buna bir şey denmez. Ancak bir resmin veya bir memnuiyetin bir maddeden diğer maddeye, bir tarifeden diğer tarifeye nakli; her halükârda bir müddet tahdid edilmesi icabeder. O kanunun, o avamiri umumiyeden tefrik edilmesi ve daha evvel vâkı olan siparişlere teşmil edilmemesi icabeder. Bu, gayet basit bir kaidedir. Öyle zannedirim. Esasen - haber aldığıma göre - gümrüklerde bu gibi teamül varmış.

MEHMED EMİN B. (Karahisar Şarki) — Kavaidi külliyledir.

İSMAİL B. (Karahisar Şarki) — Tarifenin her hangi bir tebdilinde, gümrükler tebdil olunan tarifeyi vaktiyle vâkı olan siparişlere teşmil etmiyorlarmış. Binaenaleyh mâruzatımız bu gibi siparişlerde bu kanun ve avamirden evvel vâkı olmuş ise bir defaya mahsus olmak üzere evvelki tarifeye tâbi tutulması, ondan sonra da Hükümetin yapacağı tarife üzerinden alınmasıdır.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Mesele tenevvür etmiştir. Müzakere kâfidir.

RASİH Ef. (Antalya) — Arkadaşlar iktisadiyatta, Hükümetin takibedeceği siyasette muvafık olmazsa, memleket, o vakit düsturun çalkantısı ile çalkalanır. «Biri yer, biri bakar, kıyamet ondan kopar» diye - bilirsiniz ya - bir darbe mesel vardır. Beş altı gündür; buradaki gazeteleri, bilhassa; İstanbul matbuatını işgal eden bir mesele var. İstanbul'daki tüccarların buraya yağdırdıkları telgraflar, mektuplar vardır. «Kohin» e ait iki sene evvel Rusya'da mübayaa edilen zahirenin ithaline müsaade verilmiş; bunu Süreyya Bey isminde birisi getirmiş. Bundan İstanbul tüccarını mütaazzır olmuş; (Biz, neden bundan müstefidolamadık da bu müstefidoldu) diye bağırıyorlar.

Arkadaşlar elinizi vicdanımıza koyarak düşüncecek olursanız - Hükümet Meclisi Âlinizde tecelli ediyor ve Devleti siz temsil ediyorsunuz - Devletiniz namına işitilen böyle sözler her ne kadar hiçbir şaibeyi muhtevi olmasa bile yine düşünmek ve esasını tetkik etmek mecburiye-

tindesiniz. Onun için arkadaşlar bugün mevzuubahsolan lâyihai kanuniyede İktisat Vekili ve Maliye Vekâleti Vekili olan arkadaşımız diyor ki (Madem ki bu işlerin tedvinine bizi tevkil ve memur ettiniz; bunun hem idareten hem de iktisaden zararı vardır.) Binaenaleyh bunda «iki, üç tüccar zarar görecektir.» diye memleketin bütün iktisadiyatını alt üst etmek nasıl olur? Efendiler bütün Rüsumat varidatını tehlikeye mi koyalım? Onun için hassaten hepimizin viedanı âlinize müracaat ediyor teklif olunan maddelerin reddini teklif ediyorum. (Doğru sesleri) (Müzakere kâfidir sesleri)

REİS — Efendim Mazbata Muharriri Bey söz istiyar. (Müzakere kâfidir sesleri) Fakat Mazbata Muharriri, her vakit söz istemek hakkını haizdir.

İSMAİL HAKKI B. (Karahisarı Şarki) — Efendim mesele karışık bir şekil alıyor. İşin içine «hissiyat» giriyor. Burada «Biri yer, biri bakar.» meselesi yok. Mesele, verilen emrin esasını çürütüyor. Yoksa müsaade alınması, falan değil. Sonra (Un) meselesi de bununla kabili kıyas değildir. Yedi sene tatbik edilen bir madde, yedinci sene nihayetinde Rüsumat Dairesinin bir emriyle birden bire değiştirilemez. Çünkü Tefsir Kanunu olarak Turuku Kanuniyeden çıkmış değildir. Tüccarla Hükümet arasında bir mukavele vardır. O mukavele dahi Rüsumatın neşretmiş olduğu târifedir. Tüccar neşredilen bu tarifeye göre o malı getirmiştir. Onu getirdikten sonra onu bir maddeden kaldırıp öbür maddeye geçirmek, bilmem, doğru mudur? Orta yerde neşredilmiş bir kanun vardır. Eğer kanunu çöğniyecek isek o başka mesele... Binaenaleyh (Bilerek getirmiştir. O istifade edecek, diğer istifade edemiyeccek.) diye tüccarı tahtie etmiyelim. Bendenizin ifademe Meclisi Âliniz itimat buyurursa - ki, hakikatten bahsediyorum - diyorum ki, bunların ithali menedildiği zaman 305 ve 308 nei maddeye ithaline müsaade edildiği gibi 7 Mayıs 1337 tarihinde neşredilen Kanunun dahi dairei şümülüne ithal edilmemiştir. Aradan ikibuçuk sene geçtikten sonra Rüsumat İdaresi âni olarak bir maddeden diğer bir maddeye geçilmesini emrediyor.

REFİK B. (Konya) — Maliye Vekili Beyefendi, en ziyade bu noktayı tenvir etsinler.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Reis Beyefendi encümenden bir sual sormama msaade buyurunuz.

Bu târifeyi yaptığımız vakit gümrük bahsine ait muahedei sulhiyedeki listeyi nazarı dikkate aldınız mı?

İSMAİL B. (Karahisarı Şarki) — Bu, ona dokunmaz, muahedei sulhiye ile alâkadar değildir.

İKTİSAT VEKİLİ VE MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim beş misli tarifede iken oniki misli târifeye idari bir emirle ithal etmişlerdir. Fakat arz ediyorum ki, beş misli târifede kalması yanlıştı. Bu sehven kalmıştı. Tashihi muamele ettiği için Rüsumat İdaresi fena mı yapmış? (Bravo, çok iyi yapmış sesleri.)

Sonra şu maddei kanuniye ve şu mülâhazai iktisadiye ile bir müsaade, mevzuubahis ise yalnız üç, beş kişinin malı mevzuubahsolamaz. Umumi bir müddet tâyin edersiniz. Bu doğrudur. Yoksa - arz ettiğim gibi - mevzuubahsolamaz. Bu karar hatalıdır.

REFİK B. (Konya) — Dairei aidesi kanuna ithal edilmesi lâzımgelen bir fırkanın, kanuna ithal edilemediğini görmüş ve kendi kendine tashih etmiş, böyle mi efendim? Buna salâhiyeti var mıdır?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Evet böyledir. Tefsir değildir. Kanunda sarahat vardır.

REFİK B. (Konya) — Hasan Beyefendinin izahatından anlaşılıyor ki, târifelerin beş misli-ne iblâğı 1336 senesinde yapılmış olan bir kanun-dadır. Tashiha kadar geçen müddet zarfında hatta olmuştur. Böyle gümrük muamelâtı gibi şeyler üzerinde idarenin bu tashihatını kabul ediyoruz. Yalnız o idare, beş seneden beri hatalı bir surette ucuz gümrük aldığından cezasını çekmiyeccek mi?

HASAN B. (Devamla) — Beş seneden beri devam etmiyor. Bâzı usul ve teferrüatta hata olabilir ve zaruridir. Eşya birçok kaleme ayrılır.

REİS — Efendim niçin muhavere ediyorsunuz?

HASAN B. (Trabzon) — Böyle gümrük usulü gibi muamelâtta (2 000) kadar kalem eşya ihtiva eden bir dairede tatbikat hususunda fer'i bâzı hatalar olabilir.

ŞÜKRÜ B. (İzmir) — Oniki misli Gümrük Resmi almak lâzımgelirken, bunun yerine beş misli alınmış, badehu tashihi muamele olunarak

oniki misli olarak alınmış, bundan dolayı kendilerine teşekkür ederiz.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VE İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Bendeniz bunu yapmadım. Teşekküre hacet yok.

ŞÜKRÜ B. (İzmir) — Ancak bidayeten on misli alınmak icabederken, beş misil alındığından dolayı ceza olarak ne yapılmıştır? Onu soruyorum?

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VE İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Bendenizce Şükrü Bey kardeşim; her hangi bir muamele kanuniyenin teferruatında, tatbikatında içtiht hatası olarak vukubulan şeylerin cezası vardır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bu içtihtat değildir, hatadır.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VE İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Kim iddia edebilir ki, teferruatı muamelede ve bhusus gümrük hakkında yeni tarifeyi tatbik ederken gümrük memurunun bir eseri zühul olarak hatası tüccar aleyhine değil, lehine bir müddet devam etmiş olsun. Ben hata olarak telâkki ediyorum. Yaptıkları bir zühuldür. Eğer yaptıkları mucibi ceza ise onun cezasını veririz.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Reis Bey müsaade ediyor musunuz? Yüz ikinci madde kanuniye kalkıyor demektir.

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Reis Bey, müsaade buyurunuz. Encümen namına bir sual vardır. Cevap vereceğim. Arkadaşlardan bazıları tüccarlar hakkında mütalâatta bulundular. Zannederim, o nokta müphem kalmıştır.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Hasan Beyefendiden bir sualim var : Kendileri bu meseleye muhalif olduklarını söylediler. Halbuki birinci devrede Hükümet ve İcra Vekilleri bunun bir hata olduğunu anlamış ve Meclise de bir lâyhâ kanuniye vermişlerdir. Hasan Beyefendinin de imzaları vardır. Hasan Beyin bundan malûmatları var mıdır? Şimdi nasıl olmuş da Hükümet tebdili fikretmiştir, bunun tamamen hilâfına beyanı mütalâa ediyorlar. Ben zann ediyorum ki, Hasan Beyefendi onu tetkik etmiş değildir. Onun üzerine beyanı mütalâa ediyorlar.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VE İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Lâyhâdan haberdar değilim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Demek ki, haksız olduğuna İcra Vekilleri kanaat getirmiş ve Meclisi Âliye bir lâyhâ kanuniye sevk etmiştir. (Bravo sesleri)

REİS — Efendim şu ciheti izaha mecburum. Önümüzde müzakere edeceğimiz kanun, teklifi kanunidir. Hükümetin lâyhâsı değildir. Eğer Evvelce Hükümetin vermiş olduğu bir lâyhâ varsa... (Var sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Vardı. Birinci Devrede müzakeresine zaman bulunamadı. Aranırsa bulunur. Meclisi Âlide mevcuttur.

REİS — Tarihini hatırlıyor musunuz?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Şubat, Mart.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VE İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Öyle bir lâyhaya iştirak etmedim ve o Hükümetin kanaati hilâfına beyanı mütalâa edebilirim. O Hükümete dâhil değilim. O Hükümetin kanaatine yine dâhil değilim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — O zaman kanaatiniz şahsi olur.

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Efendim mesele, zannederim, tenevvür etmiştir. Cakar denilen mallar hakkında 1333 senesinden beri ve 270 numaralı Tarife tatbik olunurken, yani kilosundan 28 kuruş Resmi Gümrük alınırken birdenbire Kânunusani 1339 tarihinde hata edildiği anlaşılacak 305, ve 308 numaralı tarifelerin tatbiki için gümrüklere emir verilmiştir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Gümrüklere değil, Rüsumat Müdüriyeti Umumiyesine emir verilmiştir.

MAHMUD CELÂL B. (Devamla) — Evet efendim. Şu halde alınan resim ile o emrin verildiği tarihten sonra alınacak resim arasında ehemmiyetli fark vardır. Bunu gören tüccarlardan bazıları nazarı dikkati celbetmişlerdir. Yani bundan alınacak Gümrük Resminin beş misline tenzili için Meclisi Âlinize teklifte bulunmuştur. Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye Encümeni bunu tetkik ederek 305 ve 308 numaralı tarifelerin tatbikiyle oniki misli zamma tabi tutulmasının memleketin ve Devletin menafine daha muvafık olduğuna karar vermiştir. Binaenaleyh bu beş misil zam yerine bundan sonra on iki misil zammın kabulünü bu iki encümen kabul etmiştir ve İktisat Encümeni de

bilmüzakere bu iki encümenin noktai nazarına iştirak etmiştir.

VEHBİ B. (Karesi) — Oniki misil alınmasına mı?

MAHMUD CELÂL B. (Devamla) — Evet efendim; badema on iki misil alınmasına arkadaşlarımızdan bazıları dediler ki gümrüğe gelip de bir defaya mahsus olmak şartıyla beş misli resim alınarak piyasaya çıkarılacak mallar, çıkaran tüccarının lehine olarak piyasayı altüst edeceklerdir. Çünkü bundan sonraki getirecekler oniki misil vereceklerdir. Ve bu, onların zararına olacaktır. Bu cihet doğrudur. Fakat emrin tebliğinden bir iki gün evvelisi mallarını gümrükten çıkarmış olan bahtiyar tüccarlar da bu vaziyettedirler. Lâkin emrin bir iki gün evvel tebliğinden mutazzarlık olmasında tüccarların ne sunutaksiri vardır? Encümen sırf bunu nazarı dikkate alarak bir defaya mahsus olmak üzere emrin tebliği tarihinden itibaren gümrüğe gelen malların beş misli ve badema geleceklerin on iki misli zamma tâbi tutulmasını esas olarak diğer encümenlerin noktai nazarına iştirak ederek kabul etti. Mesele bundan ibarettir.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Celâl Beyefendi müsaade buyurulursa bir şey sormak istiyorum. Bu kanunu mahsus mucibince on iki misil gümrük almak doğru mudur? Ve haddizatında kanuni midir? Binaenaleyh evvelce yüzde beş gümrük alınması gayrikanuni midir? Bu ciheti tetkik ettiniz mi?

MAHMUD CELÂL B. (Devamla) — Efendim Hasan Beyin izahı veçhile bu, noktai nazar ihtilâfidir.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — On iki misil alınmak lâzımdır. Evet veya hayır, bunu anlamak istiyorum.

MAHMUD CELÂL B. (Devamla) — Arz ettim efendim. Üç encümen on iki misil alınmasına karar vermiştir ve bittabi encümenlerin noktai nazarı bendenize muvafıktır. Yalnız gümrük tarifesinin 270 numarasına tebaiyet edilmek üzere bir hata vâkı olmuştur. Mesele bundan ibarettir.

REİS — Efendim meseleyi hulâsaten arz edeceğim. İktisat Vekili Hasan Beyefendi; 7 Mayıs tarihli Kanuna ithal edilmeyen ve sarahten 7 Mayıs tarihli Kanunda mevzu olan eşyanın memnuyeti ref'edildikten sonra Rüsü-

mat Müdüriyetinin teklifiyle on iki misil resme tâbi tutulması hakkındaki gayesini bilizah kanunun heyeti umumiyesinin reddedilmesini teklif ediyor. İktisat Encümeniyle Muvazenei Maliye Encümeni de, 7 Mayıs tarihli Kanunun mevkii meriyetten ref'ine kadar beş misli resme tâbi tutulan bu gibi eşyaların, kanunun mevkii meriyetten ref'inden sonra ipekli kumaşlar idadına ithal edilerek on iki misil resme tâbi tutulması için verilen emrin tefsiri kanuni olmadığına kanaat ederek, emrin hatasını tashih mahiyetinde, bu teklifi kanuniyi kabul etmiştir. Binaenaleyh müzakere hitam bulmuştur. Kifayeti müzakereyi reyî âlilerine vaz'edeceğim. Heyeti umumiyesinin müzakeresini kâfi görüp maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, maddelere geçilmiştir.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Müsaade buyurunuz, Reis Bey; heyeti umumiyesinin tâyini esami ile reye vaz'ı hakkında takririmiz vardır.

REİS — Efendim Nizamnamei Dahilimiz sarıhtır. Heyeti umumiye müzakeresinin kifayeti hakkında reye vaz'ı şekli muayyendir. Evvelâ müzakerenin kifayetiyle maddelere geçilmesi reye vaz'edilir. Binaenaleyh müzakerenin kâfi görülerek maddelere geçilmesini reye vaz'ettim. Maddelere geçilmesi kabul edilerek tebliğ edilmiştir. Binaenaleyh maddeleri baştan aşağı kabul edip etmemek Heyeti Celilenizin salâhiyeti dâhilindedir.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Bizim tâyini esami takririmiz ne oldu?

REİS — Tâyini esami takririni kanunun heyeti umumiyesinin reye vaz'ı zamanında nazarı itibara alırız.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Madde kabul edildikten sonra mı?

REİS — Kifayeti müzakerenin tâyini esami ile reye vaz'ı dermeyan edilmedi efendim. Kifayeti müzakereyi vaz'ettiğim zaman bu takrir verilmişti.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Verilmiştir efendim.

REİS — Ben kararı tebliğ ettikten sonra Kâtip Bey takriri verdi.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Fakat hep kararlar böyle oluyor da gariboluyor.

Madde 1. — Gümrük tarifesinin 308 nei numarasının saniyen fıkrasının (A) kısmı dairei

şümulüne dâhil olan ve 17 Kânunusani 1339 tarihinden mukaddem fabrikalara sipariş verilerek gümrük ardiyelerine vürüdüğü vesaik ile sabit olan ipekli cakar kumaşlarından bir defaya mahsus olarak tarifedeki resmi aslinin beş misli resim istifa edilir.

REİS — Efendim madde hakkında söz isteyen var mı?

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Efendim burada usule ait bir mesele daha vardır. Hangi madde tadil ediliyorsa o maddei asliyenin taktirde yazılması ve bize verilmesi evvelce söylenmişti. Burada falan kanunun filân fıkrası deniliyor. O kanunun o fıkrasını arkadaşlardan kaç kişi biliyor? Heyeti Umumiye bu hususta karar ittihaz etmişti. Bu karar mucibince bu madde buraya gelmelidir. Ve bunu biz

görmeliyiz. Yoksa nasıl beyanı mütalâa edeceğiz? Karanlığa kubur mu sıkacağız?

REİS — Efendim usulü müzakere hakkında bir teklif vardır. Eğer tadil edilecek maddelerin tabedilerek buraya gelmesi hakkında Heyeti Celilenizin bir kararı varsa...

SÜREYYA B. (Karesi) — Karar vardır. Zaptı gösteririm. Ali Süruri Beyin taktirine Heyeti Celile karar vermiştir.

REİS — Efendim bu hususa ait müzakereyi tehir ederiz, bu maddeyi tabı ve tevzi ederiz. Süreyya Beyin teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

On dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 4,15

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat, saat : 4,45

REİS — İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi

KÂTİPLER: Mahmud B. (Süird), Falih Rıfki B. (Bolu)

REİS — Celse açılmıştır efendim.

3. — *Mütareke bidayetinde vatanın emri müdafaası maksadiyle ika edilen ceraim erbabının affı hakkında kanun lâyihası (1/68) ve Maraş Mebusu Hasib Beyle rüfekasının, vatanın emri müdafaasını temin zmnında alınmış olan nukud ve envale mütaallik davinin ademüstiman ve Hazinece tazmini hakkında kanun teklifi ve Adliye ve Müdafaai Milliye encümenleri müşterek mazbatası (2/115)*

REİS — Mütareke bidayetinde vatanı müdafaası maksadiyle ika edilen ceraim erbabı hakkındaki kanun lâyihasının ikinci maddesi encümene havale edilmişti. Encümen mazbatasını tevdi etmiştir, okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Heyeti Umumiyeden Müdafaai Milliye ve Adliye encümenlerine müştereken havale buyu-

rulup mütareke bidayetinde vatanın emri müdafaası maksadiyle ika edilen ceraim hakkında Heyeti Umumiyede iki maddeye müteferri olarak verilen taktirlerle birlikte kanunu mezkûrun maddei mezkûresi Müsterek Encümente bittetik müdafaai memleket maksat ve gayesiyle teşekkül etmiş olan her nevi cemiyet ve heyetlerle müfrezelerin kumandan ve efrat ve mensubini taraflarından maksadı mukaddes uğrunda sarf ve istihlâk edildiği tahakkuk eyliyen mehuzat Müdafaai Milliye Vekâleti tarafından verilen ita emriyle Maliye Vekâletince temin edilmekte olduğu gibi bu suretle sarf olması tahakkuk ve taayyün edeceklerin hukuku şahsiyesi kemakân Hazinei Devletçe tekiye kılınacağı emri tabii olmasına ve bunların haricinde vukubulmuş olup maksadı mukaddes uğrunda sarf ve istihlâk edilip birer suretle ahzedilmiş bulunanların ise Hazinei Maliyeye tesviyesine ne bir imkân hukukî ve ne de

bir mecburiyet bulunmamasına, bu gibi erbabi matlubun diledikleri aleyhinde ikamei dâvada ahkâmı umumiyece serbest olacakları aşikâr bulunmasına nazaran Müsterek Encümenimiz mezkûr ikinci maddenin tayyını ekseriyetle tensibetmiş olmakla Heyeti Umumiye arz olunur.

Madde 1. — Mondros Mütarekesinin tarihi akdi olan 30 Teşrinievvel 1334 tarihinden bilitibar sulhün Büyük Millet Meclisi tarafından tarihi tasdiki olan 23 Ağustos 1339 tarihine kadar geçen müddet zarfında müdafaai memleket maksat ve gayesiyle teşekkül etmiş olan her nevi cemiyet ve heyetlerle müfrezelerin kumandan ve efradı mensubini veya mumaileyhimin emirleriyle hareket etmiş bulunan âhar zevat taraflarından ika edilmiş olan memurini resmîye Devlet taraflarından müdafaai memleket uğrunda ihtiyar olunmuş bulunan efal ve harekât cürüm addolunmaz. Bunlar hakkında takibat iera edilemeyeceği gibi evvele mahkûm olarak mahpus bulunanlar varsa derhal tahliye olunurlar.

Madde 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

Madde 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Adliye Vekili memurdur.

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Kâtip	Âza
Dersim	Bozok
Feridun Fikri	Ahmed Hamdi
Âza	Âza
Âza	Âza
Âza	Âza
Âza	Âza
Müsterek Encümen Reisi	Müsterek Encümen
Müdafaai Milliye	Mazbata Muharriri
Encümeni Reisi	Mehmed Arif
Ali	
Kâtip	Âza
Âza	Âza
Âza	Âza
Âza	Âza

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim İbunu Müsterek Encümen kabul etmiş. Bir şey diyeceğimiz yok. Hukuk noktai nazarından da gayet güzel. Fakat Meclisi Âlinin bundan bir saat

evvel verdiği bir kararı da sizlere hatırlatırım. («O başka» sesleri.)

REİS — Maksadınızı izah ediniz Vehbi Bey. Anlaşılmamıştır.

VEHBİ B. (Devamla) — Efendim bir saat evvel Meclisi Âli bir esas kabul etti. Tabii ekseriyet kabul ettiği için kimsenin bir şey demeye hakkı yoktur. Meclisi Âli bu hususta düşünerek Adana'da Zeyd ve Amur'un malı olan bir meblâğı başka bir tarafa tahsis etti.

MUSTAFA FEVZİ Ef. (Konya) — Ashabı malûm olmadığından... («Olduğu halde» sadaları.)

VEHBİ B. (Devamla) — Ashabı malûm olduğundan... («Kıymış?» sadaları.) Buna kıyasen ve bu suretle bir madde kanuniye tanzimi mümkündür. Fakat iki encümen kabul etmiş, biz de ısrar etmiyelim.

REİS — Efendim Heyeti Celilece kabul edilmiş bir kanun hakkındaki mütalâalar varit değildir. Efendim encümen kanunun ikinci maddesinin tayyını teklif ediyor.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Reis Bey söz istiyorum. Başka birşey hatırlatacağım.

REİS — Neye dair, hangi maddeye dair?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Mazbataya dair... Kanunun maddesi yok..

REİS — Mazbatada madde tayyedilmiştir.

ALİ SAİB B. (Kozan) — Bu maddenin yerine kaim olmak üzere bir madde teklif ediyoruz.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim bu mazbatada bu kabil eşhastan alınan veyahut şundan bundan alınan şeylerin Müdafaai Milliye emriyle Maliye Vekâletince temin ve tediye olunmakta olduğundan bahsediliyor. Halbuki evvelisi gün Müdafaai Milliye bu baptaki müracatım üzerine yine Müdafaai Milliyeden aldığı malûmata göre bu, Heyeti Vekileye sevk edilmiş. Gerek belediyelerin bu kabil matlubatını ve gerek eşhasın matlubatını henüz tesviye edebilmek neticesine vâsil olunmamış. Onun için rica ediyorum Meclisi Âliden, bu madde kanuniye müzakere edilirken bir esas konulsun ve tediye edilsin. Mademki bunu esas olarak encümen kabul etmiştir. Bir madde halinde tedvin edilsin, tebliğ olunsun diyorum. Mesele hâlâ muhtelifün fihtir.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim müsterek encümenin ikinci defa olarak bize verdiği

ve birinci verdiği kararı tamamen nakzeden, birinci verdiği kararın maksadını tamamen öldüren bu ikinci şekle nazaran Müdafaa-i Milliye Vekâleti ita emri verecek. Kuvayı milliye namına sarf ve tahsis edildiği takdirde Müdafaa-i Milliyece tesviye edilebilecek ortada bir mesele mevzuubahis değildir. Hukuku şahsiye hakkındaki maddenin tayyı teklif ediyor. Rica ederim arkadaşlar 23 Nisandan evvel, yani Müdafaa-i Milliye Vekâleti teşekkül etmezden evvel teşekkül etmiş Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri vardır. Ve o Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin rüesası ve âzası bir maksadı vatan uğrunda bu gibi malları almışlardır. Bu aldıkları malları maksadı vatan uğrunda sarf ve istihlâk ettikleri takdirde o zaman mevcudolmayan Müdafaa-i Milliye Vekâleti bu sarfiyatı tabii bu şekilde deruhde edemeyecektir. O halde şekil ne olacaktır? O adamlarla vaziyeti ne olacaktır? Müsterek encümeninden soruyorum. Rica ederim muhterem arkadaşlar zaten Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin mânası çok kalmamıştır. Yalnız Gaziantep cephesinin de bir kısım Milis kuvvetler vardır ki, onlar da Hükümetin resmî şekilde kabul ettiği kuvvetlerdir. Bunu kabul ediyorum. 23 Nisandan evvel bu dâvayı yürüten ve bu dâva teşkilâtı vardı. Bunlar hakkında ne yapıyorsunuz? Eğer Meclisi Âliniz hukuku şahsiye dâvasında böyle ısrar ediyorsa ve hukuku şahsiye dâvasından vazgeçilemez diyorsa bunlar hakkında ne yapılacak? Demin arz ettiğim için tekrar tasdi etmek istemiyorum. Fakat şu noktai nazarı dikkatimize arz etmek istiyorum ki, Meclisi Âli birçok canileri, birçok hainleri bile gördüğü lüzum ve zaruret üzerine affetmiştir. Binaenaleyh, hainler, memlekete fenalık yapanlar affedildiği bir zamanda memlekete fedakârlık yapanları süründürmek muvafıkı madelet değildir. Arkadaşlar hiç olmazsa geçen defa Meclisi Âlide bâzı arkadaşların izhar ettiği bir temayül vardı. O temayüle nazaran hiç olmazsa Hazine-i Maliyece tesviye edilsin deniyordu. Oraya gelince Maliye kabul etmez Hazine mutazarır olur, bu parayı veremez diyorlar. Peki efendiler Hazine veremez, hukuku şahsiye dâvası ilga edilemez, bu memleket uğrunda fedakârlık yapanları Meclisi Âli süründürecek midir? Ben bunu size soruyorum arkadaşlar. Bu na bir çare bulmak lâzımdır? Bu maddeyi tay-

yetmek doğru değildir. Eğer ilk madde doğru değilse muvafık değilse hukuk noktai nazardan kabili telif değilse; müsterek encümen maddeyi ceffelkalem tayyedeceğine - kendilerinin hüsnü zanlarından, viedanlarından, vatanperverliklerinden bekleriz ve rica ederiz - daha mâkul bir madde getirsinler. Yoksa maddenin tayyı katıyen doğru değildir. Bunun neticesi ne olacak arkadaşlar? Ben zatiâlinize yalnız Hükümet teşekkül etmezden evvel Heyeti Merkeziyenin vaziyetinden malûmat veriyim. Balıkesir'de teşekkül eden İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti heyeti merkeziyesi bir buçuk milyon lira bütçe dâhilinde yürümüşdür.

Efendiler bu parayı oradaki hamiyetkâr halk vermiştir. O zaman ne Hükümet vardı, ne Büyük Millet Meclisi vardı, ne de bir teşkilât vardı. Bu parayı ahali vermiştir. Hiç şüphesiz bir kısmı mühimmi rıza dâhilinde verilmişti. Fakat itiraf buyurursunuz ki o zamanki teşekkülü yürütebilmek için Heyeti Merkeziye istihdaf ettiği maksadın ulviyeti altında bâzı tedabir ittihaz etmiştir. Hattâ size açık söyleyeyim arkadaşlar, ben Heyeti Merkeziyenin âzasından idim. Heyeti Merkeziye kongre kararlarıyla ithalâtın ve ihracattan rüsum almıştır. Çünkü başka çare yoktu. Çünkü başka bir membaı varidat bulmak imkânı yoktu. Sonra arkadaşlar birçok mevaşi müsadere edilmiştir. Çünkü Yunanlılara, Fransızların suiistimali altında - Açık söylüyorum - İzmir'e sevk olunuyordu, Yunanlılara satılıyordu. Bu tarzda sevk edilen mevaşi zabt ve müsadere edilmiştir, orduya verilmiştir, cephede askerlerimiz bunu yemiştir. Şimdi rica ediyorum, yarın bu mevaşi, bu sığırların sahipleri olan adamlar veyahut parası alınan adamlar, o zamanki Heyeti Merkeziye âzası aleyhine ikamei dâva ederse bu arkadaşları süründürecek miyiz? Tasavvur buyurabiliyor musunuz ki bu arkadaş mahkemeye gittiği zaman kurtulabilsin! Oraya gidecektir. Ben bunu maksadı vatan için yaptım diyecektir. Bu kadar. Kanun mucibince hukuku şahsiye ipka edilmiştir, binaenaleyh, ver bakalım kırkbeş bin lira . . . Nereden verecek bu kırkbeş bin lirayı? Kendi cebinden mi?

Bugün bu adamlara kırkbeş bin lirayı tazmin ettirmek istiyorsunuz. Onun için rica ederim arkadaşlar bu maddeyi böyle ceffelkalem bir cüm-

lede tayyetmek doğru değildir. Tekrar ediyorum. Biz eski zamanın tasfiyesini yaparken vatan hainlerini affetmişizdir. Bunun karşısında memleketin fedakârlık hislerini söndürmiyelim. On sene sonra bu memleket tehlikeye düştüğü zaman herkesin teşebbüsünü, iradesini yıkmış olacaksınız. Herkez budala değildir ki on sene sonra, fedakârlık yapılmak lâzım olduğu zaman kendini ortaya atsin, tekrar sürünsün. Binaenaleyh ilk madde çok ağır ise müşterek Encümen düşünsün, daha nazik, daha kibar, daha mantikî bir madde getirsin. Onu tekrar tetkik edelim, onun için tekrar maddenin Encümene gitmesini arz ve teklif ediyorum.

ALİ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim müsaade buyurun. Bir noktayı tenvir etmek istiyorum. Cidali Milliye iştirak etmiyen zâbitan meselesinde Cibali Millînin iptidası 15 Mayıs 1335 olarak kanunen tesbit edilmiştir.

ADLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MÜHARRİRİ ÂBİDİN B. (Saruhan) — Arkadaşlar Heyeti Celilenize mukaddema dördüncü madde olarak tanzim edilip verilen mevaddı kanuniyenin ikinci maddesinde bu gibi hukuku şahsiye dâvalarının hükkâmın istimaından memnu olduğuna dair bir kaydı ihtiva ediyor. Fakat malûmu insanınızdirki, affetmek ancak ve ancak hukuku âmmenin taaliûk etmiş olduğu aksamda caridir. Yoksa Zeyd'in, Amr'ın, ötekinin berikinin hukuku şahsiyesini, iera. salâhiyetini haiz olan Meclis affedebilmek hakkı hiçbir kanunda musarrah ve muayyen değildir.

SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ B. (İzmir) — Affetmiyoruz. Hukuku şahsiye bakidir. Yalnız takibi dâva ettirmeyeceğiz.

ÂBİDİN B. (Saruhan). — Her hangi bir şahsın dâvasından dolayı bir mahkemeye âdiyen vukubulan müracatı üzerine hâkim «ben bu dâvayı istimadan kendimi memnu görüyorum» diye reddedemez. Binaenaleyh o dâvayı rüyet ve intacetirmek mecburiyeti kanuniyesi karşısında bulunurken burada Heyeti Celilenizde Hazineye taallûk eder şeklinde muhtelif takrirler verilmiştir. Vâsıf Bey arkadaşımızın noktai nazarları encümenimizde mevzu bahis edilmiştir. Bu memleketin müdafası uğrunda ötekinden, berikinden toplanmış olan birçok şeyleri hakikaten maksadı meşru için sarf ve istihlâk etmiş olan arkadaşlarını hak-

larında takibatı kanuniye için hukuk mahkemelerime müracaat edilemeyeceği gibi bunun bir de açık tarafı vardır ki üç yüz kişilik bir müfreze askeriyeye veyahut beş yüz kişilik bir kuvvei müselleha ile bir köye gidilip işelerinden maada fazla olarak alınmış bulunan ve hattâ gâsıplık derecesini bulmuş olanları da istisna etmek zarureti vardır. Binaenaleyh encümen iki tane noktai nazar karşısında kalmıştır. Birincisi; maksadı meşru uğrunda hakikaten sarf ve istihlâk edilen şeylerdir. İkincisi de doğrudan doğruya kendi menfaati için toplanmış olan şeylerdir. Bu iki şey karşısında encümen ne vaziyet alacaktır? Müdafaai Milliye Vekâleti Hükümeti Muntazamai Milliyenin teşekkülünden itibaren vukubulan kuyudata nazaran kendisine mensup veyahut kuvayı milliye namı altında teessüs etmiş olan muhtelit müfrezeler hesabının tasfiyesine doğru gidiyor ve gitmektedir. Şimdi bunun haricinde sırf indî itirazattan ibaret bulunan birtakım şeyler kalır ki Müdafai Milliye Vekâleti veyahut Müdafaai Milliye Vekâletiyle, Maliye Vekâleti müştereken bunu tesviye ederlerse... (Etmezlerse, etmiyorlar sesleri) ederlerse o zaman.

VÂSİF B. (Saruhan) — Şarta muallâk olamaz.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Etmezlerse o zaman ettiririz.

ÂBİDİN B. (Devamla) — Esbabı sübutiyesi yedinde bulunan defatiri mahsusasına kaydedilmiş olan Kuvayı Milliye mensubînin imza veyahut sair esbabı sübutiye ile bu gibi matlubatı tahakkuk edenlerin parasını verecektir. Bunun haricinde kalacak olanlar ise âtiyen her fert bunlar hakkında ikamei dâva etmek noktai nazarından hiçbir zaman için üzerlerinden bu hak ref'edilemez. Bu gibi mülâhazat onları bu hususta serbest bırakmak için encümeniniz hukuku şahsiye hususatını meskûtunanh geçmiştir. Esaser böyle bir talimat veyahut kavanin şeklinde esbabı sübutiyesi ihzar edilecek olan bu gibi şeyler bir müddeti muayyene zarfında Hükümet tarafından tediyeye edileceği bizim Heyeti Celilenize takdim etmiş olduğumuz şu kuyudattan istinbat edilecek olursa bugün bu imkân da indifa etmiş olacak ve bütün

bunlar haricinde olanlar esasen Mahakimi Nizamiye ile şayanı mukayese olmayacak şekillerdir. Bu itibarla encümen tam ahkâmı umumiyemize tevafuk eden bu şeklin Heyeti Umumiyyeden kabulünü rica ederim.

VÂSİF B. (Saruhan) — Mazbata Muharriri Beyden bir şey soracağım. Rica ederim şu noktayı izah buyurunuz. Hükümetin teşekkülünden evvel Kuvayı Milliye rüesa ve âzası tarafından vatânî bir maksat uğrunda alınıp sarf ve istihlâk edilen paraları Müdafaa-i Milliye Vekâleti bugün hangi delâil ve ihticaca salih vesaik üzerinden tediye edilecektir ve hangi Müdafaa-i Milliye Vekâleti bunu kabul edecektir?

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Kuvayı Milliyenin, Hükümetin teşekkül etmediği zamana ait hesabâtı zannederim şimdi Vehbi Bey arkadaşımızın izahatına göre ezümle Bahkesir tarafında kongrede yapılmış olan sarfiyatının birer sûreti kuvayı muntazama teşekkül ettiği vakitte ordu kumandanlarına verilmiştir.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim millî Hükümetimiz henüz müşîmei kaderde iken yani Meclis burada toplanmamış iken ve İstanbul Hükümetine karşı da isyan bayrağı kaldırılmış olduğu bir sırada muhtelif yerlerde bu kongreler Cidali Milliye devam etmek için muntazam ve asaşlı bâzı varidat temin etti. Meselâ kuzudan üç kuruş, oğlaktan şu kadar, bilmem falan şeyden şu kadar, şundan şu kadar, şundan şu alınacak diye âdetâ bir duhuliye resmi tarzında para almıştır ki, Hükümeti Milliye teşekkül ettikten sonran o tarifeyi bir kanunla tesbît etti ve kabul etti. Bu tarife ile alınmış olan meselâ Zeyd ten beşyüz lira, binbeş yüz lira alınmış ve yerine makbuz verilmiş, o para da cepheye bulunan efrada sarf edilmiş hesabâtı da Garp Cephesine verilmiş, şimdi bu paraları o adamlar dâva edip alacak mı? Ne suretle alacaklar ve bu memleketin o zamanki mümessilleri tarafından verilen ve bittakdir sen şunu vereceksin diye alınan ianeler iade edilecekse Hükümetin bütün ianatı iade etmesi lâzımgelir. Buna karşı ne düşündünüz?

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Müsaade ederseñiz Vehbi Beyin dermeyer ettiği suale bir sualle mukabele edeceğim: Acaba Ahmed Efendi bir köylünün aleyhinde mahkemeye gitmiştir de o köylü gelip hukuk mahkemesinden bir dâva

ettiğinde Ahmed Efendi evet ben bundan elli bin lira aldım derse ve bunu mahkemede ikrar ederse o zaman için Hazine-i Maliye ceffelkalem otuz, kırk bin lira vermiş olmaz mı?

VEHBİ B. (Karesi) — Bendenizin sualim bu değil. Kongre kararıyla alınan ve yedine makbuz verilen adamlara gerek eşhas olsun, gerek Maliye sandığı olsun bu parayı iade edecek midir?

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Etmeyecektir diyoruz. Ve bundan sonra da bu suretle muvazaaten yapılacak dâvalar üzerine mesuliyeti maddiye teveccüh etmeyecektir. Bütün bu ihtimalâtı gerek sizin bahsetmiş olduğunuz ve gerek bizim bahsetmiş olduğumuz şekilde orta yerden ref'etmek için büsbütün hukuku şahsiye bahsini meskûtanah geçiyoruz.

RAGİB B. (Kütahya) — Efendim encümen maddenin lâğvını teklif ediyor. Filhakika maddenin lâğvı halinde yani hukuku şahsiyenin ipkısı takdirinde pek çok dâvaların yeniden yeniye tahaddüs etmesi ihtimali mevcuttur. Vakiya milletimizin en ufak ferdinin hamiyetinden şüphe etmek doğru değildir. Şimdiye kadar hiçbir şahıs «Ben Kuvayı Milliyyeye veyahut Müdafaa-i Milliye cemiyetlerine şu kadar para verdim, veyahut onlar bizden şu kadar para almışlardır» diye hatırlıdan bile geçirmiş değildir. Bilhassa bu mesele en çok istirdadolunan yerlerde caridir. İstirdadolunan yerlerde henüz şevki halâs ile böyle bir şey hatırlanmadığı gibi Hükümet uğrunda kendi mevcudunu feda etmek gibi kendilerinde bir aşk, bir zevk vardır. Fakat efendiler olabilir ki üç, beş kişi tarafından ikame olunacak dâva neticesinde mahkemece verilecek hüküm kesbi umumiyet eder. Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerine, veya Kuvayı Milliyyeye birkaç kuruş para veren herkes soluğu mahkeme kapılarında alır, yani böyle bir tehlike zuhur etmesi dahi melhuzdur. Filhakika Meclisi Âli hukuku şahsiyeyi affedemez. Hazine-i Maliye ise muvazaalardan korkarak böyle bir tazminatı tekeffül edemez ki, Mazbata Muharriri Bey pek güzel söylediler, iki kişi arasında muvazaai dâva yapılabilir. Kuvayı Milliyyeye kırk bin lira aldık ve bu kırk bin lirayı sarf ettik demekle Hazine-i Milliyyeden fuzuli olarak bu paranın alınması ve bu suretle bütçemizin hemen bütün varidat faslına yuta-

çak derecede suiistimal kapısı açılması gibi tehlikeleri vardır. Fakat efendiler şayet bunun affi veyahut böyle bir dâvanın ademi istima gibi bir şekil bulmazsak yani mümkün mertebe, hukuka, kanuna temas edecek bir şekil bulmazsak her halde arz ettiğim gibi tehlike melhuzdur. Çünkü Müdafaai Milliye'nin kabul edebileceği, ita emri verebileceği şeyler Kuvayı Milliye kıtaları tarafından verilen vesikalara müstenit bulunacaktır. Hattâ bugün cebimde iki tane evrak vardır ki, bunlar üzerine dahi Maliye Para veremiyor ve muamele yapmıyor. Fakat bu faslı bırakınız Müdafaai Milliye'nin kabul ettiği birtakım usul ve kavait varmış. Kıtaya gidecekmiş gelecekmış gibi birtakım müşkülâtın sarfı nazar, belki neticeten bu verilir. Ancak Kuvayı Milliye'nin kabul edemeyeceği fakat hukuku şahsiye olarak bugün meydanda mevcut binlerce dâva kapısı açmaya müsait şekil vardır, mesele vardır, hâdise var. Bu hâdiseyi meskûnünan geçmek çok tehlikelidir, çok muzirdir. Hiç değilse 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Kuvayı Milliye'nin doğrudan doğruya kuvayı muntazama inkılâbı olan zaman zarfında ahalden alınan ister muayyen ve nispet dâhilinde olsun, isterse gayrimuayyen olsun alınan paralar ianedir ve bu ianelerin dâvası istima edilmez şeklinde olsun. Yani bunun önüne geçmezsek hem hukuku hazyeni sıyanet etmiş oluruz ve hem de hukuku şahsiyeyi sıyanet etmiş oluruz.

Filhakika efendiler velevki yüzde birisi ve yüzde ikisi kerhen olsun yine bunlar iane olarak alınmıştır. İane olarak sarf edilmiştir. Ama ianelerin de bir usulü vardır. Cemiyetler Kanunu olacakmış, bilmem ne olacakmış. Fakat efendiler bu öyle bir zamanda olmuştur ki, Devletin hiçbir kanunu olmadığı bir zamanda yapılmıştır. Ne hukuk mevcuttu; ne mahkeme mevcuttu, ne bir şey mevcuttu. Bu paralar böyle bir zamanda alınmıştır ve bütün bu alınan paralar da iane diye alınmıştır. Binaenaleyh bu müddet zarfında alınan ianelerden mütevellit dâva istima olunmaz. Bunda hukuku şahsiye mevzuubahis değildir. Bu gibi dâvalar istima olunmaz dersek bunun önüne geçmiş oluruz. Ve maslahatı da kurtarmış oluruz. Efendiler bendeniz maddenin böyle bir şekilde tesbiti için tekrar encümene gitmesini teklif ediyorum.

VÂSİF B. (Saruhan) — Arkadaşlar Mazbata Muharriri arkadaşımız Âbidin Beyefendi bendenize cevap verirken öyle zannediyorum ki, kendi arzusunu da ifade etmek şeklinde madde ve kanun olmadan bu işi çarçabuk halletti ve bitirdi. Yani Âbidin Beyefendi bu sözü burada söylemekle Müdafaai Milliye Vekâleti hiç ihticaca salih bir senede merbut olmıyan ve bunun tahsisine imkân bulunmıyan paraları tediye edeceğini zannediyor, mesele yoktur diyor. Bir kere Müdafaai Milliye Vekâletinin bunu tediye edeceğine dair kanunumuz yoktur. Âbidin Bey böyle bir kanun teklif buyursalardı belki câyi münakaşa olurdu. Müdafaai Milliye Vekâletini de bu hususta mecbur eden bir kanun yoktur. Binaenaleyh, yalnız Adliye Encümeni Mazbata Muharriri Beyin buradaki ifadatını Müdafaai Milliye Vekâleti nazarı itibara alarak ve bu zararları ahaliye tazmin edecek. Buna imkân yoktur. Efendiler Müdafaai Milliye bu paraları veremez. Niçin veremez? Başınızı ağrıtmazsam küçük bir cetvel yapacağım. İzmir Cephesi etrafında Ermenilere, Fransızlara karşı teşekkül eden Kuvayı Milliye'nin faaliyeti 23 Nisandan çok evveldir, bir sene evveldir. O zaman Millî Hükümet yoktu. İstanbul Hükümetinin gayrimeşru olduğu ilân edilmişti. Eğer bu esas kabul edersek gayrimeşru ilân edilen bir Hükümet namına acaba mahkemeler hakkı kazayı nasıl ifa etmişlerdir. Bunu Adliye Encümeninden yine sorarım. Efendiler hukuk iddiasına girecek olursak ben o zaman iddia edeceğim ve diyeceğim ki, o mahkemelerin kararları acaba nasıl meşru olur? Bendeniz bunu karıştırıyorum. Ve karıştırmam ve Meclisi Âli şimdikiye kadar bu mecraya girmemiştir. Fakat karşılıklıya bu kadar hukuk nokta nazarından görüşürsek Hükümeti hain diye ilân ettik, gayrimeşru diye ilân ettik. Vatan ihaneti sabit oldu. Hattâ açık söyleyeyim arkadaşlar biz Balıkesir Mutasarrıfı kolundan tuttuk kovduk O vakit Mutasarrıf yoktu. O halde o zamanki mahkemeler hangi, hangi hakkı kazaya mâlikti. Namı nami Nezareti Şehriyariye mi yoksa İstanbul Hükümeti namına mı icrayı hükmediyorlardı? Hâdisatı fevkalâde esnasında bu kadar hukukî suallere girmiyelim. Çünkü telif etmeye imkân yoktur. Öyle işler öyle muameleler yapmışızdır ki, çok mukades işlerdir. Fakat hukukla gayrikabili teliflidir. Bunlardır ki, bugünkü Hükümetimizi ve

zaferimizi doğurmuştur. Bunu itiraf etmek lâzımdır. O halde arkadaşlar Müdafaa-i Milliye Vekâleti bunu veremez. Buna inkân yoktur. Ben buna kaaniim. Yarın ikame-i dâva edilecektir. «Hükümeti Milliye teşekkül etmezden evvel falan yerde sen benim (350) öküzümlü aldın. O vakit Heyeti Merkeziye Reisi idin veyahut Kuvayı Milliye Kumandanı idin. Ver bakalım (350) oküzü» diyecek. Mahkeme bunu dinleyecek. Hakikaten bu adam inkâr edemeyecektir. Çünkü almıştır. Aldığına dair de beş yüz şahit gösterebilecektir. Evet almış ama, kendi cebine koymak için almamıştır. Vatanî bir maksat için almıştır. O halde o fedakâr arkadaş, 350 sığırın tazminine mahkûm olacak, ondan sonra sürünecektir. Rica ederim böyle hayal peşinde koşmayı. Eğer ikinci madde - Madem ki Meclisi Âliniz tarafından şekli kabul edilmemiştir, o şekilde mısır değilim - Meclisi Âliyi tatmin etmiyorsa tekrar encümene havale edelim. Meclisi Âlinin bir temayülü vardır. Ona kaaniim. Encümen Meclisi Âliye bu temayülü ifade edecek bir kanun getirsin onun üzerinde tekrar görüşelim, münakaşa edelim.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Mesele anlaşılmıştır. İane iade edilemez.

SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ B. (İzmir) — Efendiler bağışlayamayız dediğimiz bu hukuku şahsiyenin mahiyetini bir kere daha tetkik edelim. Burada hukuku şahsiye alelâlde hukuku şahsiye değildir. Hükümet vazifesini yapamıyacak bir mevkie girdi. Hattâ Hükümet tamamiyle ortadan kalktı. Memleket her taraftan istilâ ordularıyla gevirdi. Millet vergi veriyordu, asker veriyordu. Hükümet bütün teklifini günü gününe yapıyordu. Fakat kendisinden bir hizmet bekliyordu. Millet gördü ki, orta yerde bu kadar iş bizzat kendisine kalmıştır. O vakit millet hakkı ihtilâlini istimal etti, ayaklandı, silâhlandı. Ben kendi varlığımı kendi param, kendi silâhım, kendi çocuklarımla müdafaa edeceğim dedi. (Bravo sesleri, alkışlar) Ve her Hükümet gibi bu ihtilâl Hükümeti de kendi varlığını, kendi mevcudiyetini, kendi gayesini istihsa için ahalden vergi aldı. Fakat bu Hükümet yeni doğmuş bir Hükümetti. Bu Hükümetin aldığı vergilerde bugünkü vergilerin mahiyetini aramak, bugünkü Hükümetin adaletini, müsavattı aramak doğru bir şey değildir. Nitekim ihtilâl hükümetleri doğdukları gün hiçbir

yerde adalet ve musavat kaidelerini kitapların yazdığı gibi tatbik edebilmek kudretini haiz değildir. Binaenaleyh memlekette düşmanı kovmak için hükümetin yıkıldığı günde dâhilde, şurada burada kurulan ihtilâl hükümetleri ahalden bazan oktruva, bazan hayvan başına veyahut insan başına muayyen bir vergi almak suretiyle her hangi hükümetin vergisine benzer bir vergi aldılar. Fakat bazan da vaktiyle alınan vergiler gibi şu veya burada gördükleri büyük servetlere hücum ederek o vergileri aldılar. Kim? Ahmed, Mehmed, siz ve ben. Fakat bunun hukuku şahsiye olabilmesi için bu paranın kendim için alınması lâzımdır. Fakat hiç kimse bu paranın bizzat alana aid olduğunu iddia edemez. Bu para, büyük maksat için alınmıştır. Memleketi kurtarmak için alınmıştır. Binaenaleyh ahalden vermeye mecbur bulunduğu verginin aynıdır. Ve bu mahiyettedir. Eğer her hangi bir Hükümetin aldığı vergiler, hukuku şahsiye diye o paraları ahali, hükümetten alabilirse bunu verenler de alanlardan almak hakkını haizdirler. Bunda haksızlık olmamıştır, demiyorum. Fakat bugünkü alınan vergilerde de haksızlık olmuyor mu? Binaenaleyh bunu da bir vergi mahiyetinde telâkki etmek, ihtilâl Hükümeti tarafından doğrudan doğruya alınmış bir vergi telâkki etmek lâzımdır. Bunu hukuku şahsiye mahiyetinde telâkki edersek böyle kirli bir etek gibi arkamızdan sürünüp gelmesine razı olmamız lâzımgelir. Onun için bunlar, hukuku şahsiye değildir. Bu bir vergidir. Vergiler de istirdadolunmaz.

MAZBATA MUHARRİRİ ÂBİDİN B. (Saruhan) — Arkadaşlar iki muhterem hatibin iki muhtelif nokta-i nazarı karşısında encümen şimdiye kadar düşünmüş olduklarını bir kere daha tekrar etmek mecburiyetinde kalmıştır. Çok Muhterem Vâsıf Bey, bize, Müdafaa-i Milliye Vekâleti nasıl para veriyormuş diyor. Bendeniz bunu cebimden çıkarmış değilim. Bize bu ilk defa olarak Kuvayı Milliye'nin Affı Umumi Kanunu mevzuubahsolduğu ve ikinci defa da Müdafaa-i Milliye Encümeni ile müşterek surette inikadettiğimiz zaman Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım Paşa Hazretleri tarafından verilmiş olan izahat ve kezaik buna inzımmam etmiş olan Maliye Vekâletinin mülâhazatıyla, ifadatiyle beyan edilmiştir. Binaenaleyh bugün hayalde değil,

hakikatte ita emirleri verilmiş birçok mazabat vardır. Bu ne bizim encümenimizin ve ne de şahsında hâsil olmuş bir kanaat değildir. Esbabı sübutiyeye iktiran etmiş bu gibi hukuku şahsiye matlubatı peyderpey verilmektedir.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Onda kabul edilmiş olan kuvayı milliye müfrezeleridir. Ben de encümenideyim. Yoksa mutlak olarak kuvayı milliye denmemiştir. (Devam sesleri)

ÂBİDİN B. (Devamla) — İkincisi de İstanbul mahakiminden sâdır olmuş ilâmat nasıl infaz olunur? İşgal altında bulunan yerlerde icra kılınan muhakemat ve verilen hükümler nasıl kabul olunuyor. Değil İstanbul mahakiminden, İstanbul'un işgal edildiği zamanda şirketlerin matlubatı İktisat Vekâletiyle cereyan eden müzakeret neticesinde bir sureti tesviyye rabtedilmedi mi? Yunan işgali altında bulunan İzmir Mahkemei Şer'iyesine ita edilmiş olan nafakaya dair hükümler ifa olunuyor mu?

VÂSİF B. (Saruhan) — Mahkemei Şer'ie meselesi başka, bu, mahkemei Şer'ie nafaka meselesi değildir.

ÂBİDİN B. (Devamla) — Nasıl ki, İstanbul mahakiminden sâdır olan mukarrerat tenfiz edilirse Kuvayı Milliye tarafından muntazam esbabı sübutiyeye iktiran eylemiş olan şeyler tahkikat ve tetkikat neticesinde bir sureti resmîyeye rabtolunursa, bundan sonra da peyderpey verilecek olan bu gibi şeyleri gerek Hazineci Maliye ve gerek Müdafaa-i Milliye Vekâleti te-diyede hiçbir zaman şüphe ve tereddütmiyecektir. Ettiği takdirde Meclisi Âli karşısında kalır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Ne hacet bir madde ile tesbit edelim.

ÂBİDİN B. (Devamla) — Bunun içindir ki; müşterek encümen Hükümetçe bir düsturu amel olmak üzere bunun mazbataya dercedilmesini Reisimiz Yusuf Kemal Beyefendi tarafından vukubulan ihtar üzerine kabul etmiştir.

VÂSİF B. (Saruhan) — Mahkemeler mazbatayı ve Yusuf Kemal Beyin ihtarını dinler mi?

ÂBİDİN B. (Devamla) — Onu dinlemediği gibi affınızı da hiçbir zaman dinlemez.

VÂSİF B. (Saruhan) — Kanunu dinlemeye mecburdur.

ÂBİDİN B. (Devamla) — Şükrü Bey arkadaşımız burada gayet esaslî bir noktai nazarı

müdafaa buyurdular. Bendeniz de burada bu noktayı izah edeceğim.

Arkadaşlar iki tane hukuku şahsiye mevzuubahistir. Birisi Devlete ait hukuk, ikincisi de efrada aidolan hukuktur. Bunların her ikisi de hukuku şahsiye meyanına dâhil oluyor. Nasıl ki, vergi idareleri tarafından eşhastan ceffel-kalem veya sureti istisnaiyede kavanini mevzusunun hilâfında olarak ahkâmı mefsub olan kavanin dairesinde bir vergi tahsil edilir veya sureti cebriyede tahsile tâbi tutulursa bu suiistimalâtın affı mı lâzımgelir ve bir de efradın ferden ferda gasp mahiyetinde olan şeyleri vardır ki bu hukuku şahsiyeyi de Hazineci Maliyeye mi tevcih edelim? Bu muhtelif telâkkiler arasında daha iyi ve kabili müdafaa vaziyetinde zerre kadar bulunmayan ve Hükümetimizin bütçesi müsaidolmayan Hazineci Maliyeye tevcih etmiş olursak kendi elimizle Hazineci Maliyeyi iflâsa doğru sevk etmiş bulunacağız. Encümen, bu mülâhazaya mebnidir ki müdafaaten bu kaydı koymuştur. Mamafih hayatına, mevcudiyetine velhasıl her şeyine vâkıf olan Heyeti Celileniz isterse bunu Maliyeye tahmil edebilirsiniz ve biz de akalliyette kalırız.

DR. MAZHAR B. (Aydın) — Mesele iki noktai nazardan münakaşa ediliyor. Birisi, memleketin içerisinde hâdis olmuş gayet mühim bir mesele ve fakat gayrikanuni nıkati ihtiva ediyor. Deniliyor ki; bunun artık kanuni, gayrikanuni cihetleri aranmaz, o zaman ve zaten ne Hükümet vardı ne hiçbir şey, Hükümet olmayınca cereyan eden kanunları da yoktur. Binaenaleyh vatanın kurtarılması lâzımdır. Ve vatanın kurtarılması için lâzımgelen şeyler yapıldı. Artık bunun aranılmaması lâzımgelir. Bu, bir noktai nazardır ve mantıktır. Fakat kuvvetli bir mantıktır. Ve aynı zamanda diğer bir mantık yürütülür ki, Kuvayı Milliye müfrezelerinden birtakım cürüm ve cinayet işlemiş olanları affederken memleketin selâmeti noktai nazarımdan düşündük ve hareket ettik ise bunun da aynı noktai nazardan düşünülmesi lâzım bir keyfiyettir. Dün elinden hâlâ silâhını terk etmemiş adamlar varken, itfasına çok gayret ettiğimiz şekavetin daha az olacağına ve mülkün asayiş ve huzuru bununla daha ziyade temin edilebileceğine binaen affı umumi yapılmıştır. Fakat bugün elinde silâhı olmayan, elinde silâhtan ziyade namus şarlarla-

rını, hamiyet şarlarını ve kanun şarlarını taşıyan bu mücadeleyi milliyenin üssülesası olan insanları - ki, eşkiya olmak ihtimali olmayan insanlardır - bunları hukuku şahsiye dâvaları karşısında istediğimiz kadar mahkemelerde süründürüleceğiz. Çünkü onların eşkiya olmak ve bize tehlikeli olmak ihtimali yok, Harbi Umumide bilirsiniz, böyle bir Af Kanunu çıkmıştı. Asker kaçağı olup da şakî olanlar varsa affediyor. Fakat asker kaçağı olup da şakî olmamışlar varsa affa dâhil değildir. Şimdi efendiler şakî olmak istidadını haiz olanları affettik. Memleket için muzır idi. Fakat şakî olmak istidadını haiz değil. Bunları affetmiyeceğiz. Harbi Umumide çok tenkid ettiğimiz bu kanunun bir başka şeklini burada yapmak istiyoruz. Bilmiyorum ne dereceye kadar isabet etmiş olacaksınız? Binlerce insanlar kâh hakikaten kendisini haklı gördüğünden ve kâh her hangi bir sebepten dolayı kendi hesabına mağlub olduğundan ve kâh bâzi entrikalara alet olduğundan şu veya bu Kuvayı Milliye hizmet etmiş olan yüzlerce, binlerce insanlar hakkında on binlerce hukuku şahsiye dâvaları duruyor. Bilmiyorum, bugünün hukuku şahsiye dâvaları günü gününe değil, senesi-senesine dahi yetiştirmiyen teşkilâtı adliyemiz bu dâvalar huzurunda ne vaziyet alacaktır ve böyle cinayet derecesine kadar gelebilecek, yani mevkufen cereyan etmesi lâzımgelen meseleler varsa bu faziletkâr, bu cüretkâr ve bu vatanperver insanların daha ne kadar zaman hapsanelerde çürümesine müsaade edeceğiz? Meselelerin ruhî kısmını adliyecilerin noktai nazarına terk ettikten sonra bir noktai nazarı anlamak istiyorum. - İddia etmiyorum ki, bir noktai nazardır, beylerden anlamak istiyorum - Mesele geçen gün çok lâzımlı ve mühimdir diye müstacelen müzakere ettiğimiz Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti Kanununda dedik ki enavali metrukeyi gerek icare ve mukavele suretiyle ve gerek suveri saire ile işgal etmiş olanlar derhal falan komisyon tarafından tahliye edilir. Bunun ne istinafi var, ne de temyizi vardır. Şimdi kanunun tarif ettiği şekilde bilmüzeyede satılan, icar edilen mülke bir sene müddetle tasarruf etmek salâhiyetini haiz olan bir adamı hotbehot çıkaracağız ve onu mahakimi nizamiyede takibi dâvadan menedeceğiz. Acaaba hukuku şahsiyeyi takyit var mıdır? Bu

dahi hukuku şahsiyeyi değil ve buradaki hukuku şahsiyeyi az çok mülâyim bir şekilde ve ya bilmem ne şekilde takyidediyorsak buna nisbetle çok muazzam olan ve buna nisbetle çok büyük ve ahlâki işlere de bu kadar vâsi cereyan vermek, bilmiyorum mantıkî midir? Vê bilmiyorum bütün Türkiye'nin selâmeti noktai nazarından olan adliyecilikte ne kadar isabet etmiş olacağız. Binaenaleyh bendeniz bütün bu şeylerin neticesinde şuna vâsıl oluyorum. Her halde Mecliste Adliye Encümeni dâhildir ve o zevat da buradaydılar.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Ekalliyette kalmışlardır.

Dr. MAZHAR B. (Devamla) — Bu noktai nazarı iddia edip etmediklerini bilmiyorum. Fakat nihayet şu vardır. Böyle mutlak olarak hukuku şahsiye kapısını açarsanız, böyle söylenildiği gibi Vehbi Beyin, Karesi'de gayet muntazam hesabı varmış ve bunu orduya devretmiş, bunu Türkiye'nin her tarafına hasır ve tahsis etmek ve hepsi de böyle cereyan etmiş diyerek kabul etmek doğru değildir, mantıkî değildir. Bir merkezden idare edilen Kuvayı Milliye değildir, merkezi ummiler değildir. Her taraf kendisine göre hareket etmiştir. Her tarafın merkezi umumisi başka suretle hareket etmiştir. Karesi'nin hareketi doğru görülebilir. Aydın'ın ki, böyle değildir. Aydın'ın bütün halkı vesaik ile ispat edemiyen binlerce insanlar, yüzlerce insanlar mahkeme kapılarında vesaik ibraz edememek yüzünden mahkûm olmak ihtimaline her dem mahkûmdurlar. Ve belki benim şahsım ve belki içinde bulunanların yüzlercesinin şahsı bunda dâhildir. Böyle şeyin içerisinde, bütün bu Mücadeleyi Milliyenin içinde bulunmamış insanlar bunun bütün teferruatını kavramakta müşkülâta tesadüf edebilirler ve bugün mücadeleyi milliye sahnesine uzak kalmış ve bigâne kalmış muhitlerde cereyan edegelmiş şeyleri madbuat sütununda tetkik ederseniz görürsünüz ki, hakikaten Müdafaa-i Milliye zamanındaki ruhlardan çok uzaktırlar. Hâlâ onları kavramak ve anlamaktan uzaktırlar. Binaenaleyh böyle yalnız kanun yapmak noktai nazarından düşünürken onları, cereyan etmiş hâdisatı bildirmek lâzımdır ve bunu yalnız kanun noktai nazarından düşünmek doğru değildir. Geçen hâdisatın icar-

bı noktai nazarından düşünmek lâzımdır. Hatırımna gelmişken Mazbata Muharriri Beyin söylemiş olduğu bir sözü tekrar etmek istiyorum. Zannediyorum ki, Vâsıf Beyin sualine karşı birsey söylemişlerdir. Maliye ve Müdafaai Milliye Vekilleri Adliye Encümeninde biz, mazbatalarını gösterenlerin vesikalarını vize ediyor ve veriyoruz ve verilmektedir, dediler. Bu kanun ilk defa Adliye Encümeninde mevzuu müzakere olurken tesadüfen bendeniz de orada bulundum. Hatırımnda kaldığına göre şöyle dediler: Müdafaai Milliye Vekâletine merbut addedilen millî müfrezeler vardır. Bunların yaptığı mazbataları ve saireyi kabul ederek ita emrini veriyoruz. Meselâ Sarı Efenin müfrezesi veyahut da bugün encümenimizde arkadaşımız bulunan İbrahim Beyin müfrezesi gibi bugün bunların vermiş oldukları mazbataları imza edip veriyoruz dediler. Yoksa bütün Kuvayı Milliye'nin gösterdikleri mazbataları vermiyoruz, tetkik ediyoruz da veriyoruz dediler. Noktai nazar encümende böyle idi, umumi değildi; mukayyetti. Binaenaleyh Vâsıf Beyin noktai nazarlarına Mazbata Muharrirliği tarafından tamamiyle cevap verilmiş değildir. Mazbata Muharriri Beyin ifadesinde bu endişe tamamen mevcuttur. Binnetice arz ediyorum ki, bu madde buradan bu şekilde çıkacak olursa her halde nakıs olarak çıkmış olacaktır. Çok rica ederim, bunu daha etraflı düşünmek için encümene veriniz. Bu, encümende konuşulsun. Bendeniz encümene iadesini teklif ediyorum.

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Ve el'an hapsanelerde memlekete hizmet etmiş insanlar vardır. Meclisin insafına müracaat ederim.

ADLİYE ENCÜMENİ REİSİ YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Arkadaşlar bu meseleyi hukukî bir mesele olmaktan ziyade amelî bir mesele olarak tetkik etmek icab ediyor. Onun için adliyecî, hukukçu gibi keimeleri sarf etmiyelim. Adliye Encümeni de bu meseleyi düşünürken bu mesele hakkında bir meselei hukukiye vardır, bundan ayrılmıyalım diye bunda taassup göstermemiştir. Buna katiyen eminim. Meselenin iptidasında Hükümetten kanun lâyhası geldiği vakitte şimdiki gibi hukuku şahsiye eiheti hiç zikredilmeksizin gelmiştir. Mesele ilk mevzuubahis olduğu vakitte hakikaten Mazhar Beyefendinin buyurduğu veçhile kendileri

de zannedirim orada idi. Gerek Maliye Vekili, gerekse Müdafaai Milliye Vekili hukuku şahsiyeden hiç bahsolunmaması taraftarı idi. Bilâhara malûmuâliniz olduğu üzere şekilden şekle girdi. En nihayet hukuku şahsiye dâvalarının âdeniistimai hakkındaki madde Heyeti Celilenize geldi. Heyeti Celilenizde bu madde kabul olunmuş Adliye Encümenine sevk edildi. İnsaf ediniz, Adliye Encümeninin mâruz bulunduğu ahvali bir kere nazarı itibara alınız. Evvelâ, Hükümetten hukuku şahsiye mahfuz kalsın suretinde geliyor. Encümen Maliye Vekilini, Müdafaai Milliye Vekilini dinliyor, ona taarruz yoktur, hukuku şahsiyeden bahis yoktur deniliyor. Meclisi Âliniz bunu son defa encümene sevk etmekle zimnen âdeta bunu ifade etti. Adliye Encümeninde mesele düşünüldü. Hukuku şahsiye bu gibi şeylerde mahfuz kalır, arkadaşlar birinci maddenin kabulüyle siz zaten hukuku şahsiye namını âdeta kaldırdınız. Çünkü Kuvayı Milliye efradı tarafından yapılan bu gibi fiiller - bakınız, irtikâbedilen bu nevi cürümleri demiyorum - yapılan bu nevi fiiller cürüm değildir, dediniz (Cürüm müdür ya sesleri) müsaade buyurun, burada Heyeti Celileniz vaznı kanun değil, âdeta jüri halinde kaldı. Dedi ki, bu fiillerin sayesinde ki, bu Devlet teşekkül etmiştir. Bunları biz cürüm diye mevzuubahis bile etmeyiz, buyurdunuz. Hakikat böyle olunca ortada cürüm yoktur ki cürümden mütevellit hukuku şahsiye mevzuubahsolsun. (Doğru sesleri) Binaenaleyh ortada hukuku şahsiye yoktur ve mevzuubahsolan hukuku şahsiye dâvası değildir. Arkadaşlar mevzuubahsolan şekil ale'âde hukuku âdiye dâvasını almıştır. Bu hukuku âdiyenin şekline girişilince: Arz ettiğim gibi en amelî nokta burasıdır. Bâzi arkadaşlardan aldığımız malûmat; bâzi yerlere gidildi, mazbatalarla alındı, bâzi yerlere gidildi, umumiyetle alındı, mazbataları verilmedi. Bâzi yerlerde de doğrudan doğruya fertler kendi keyfine göre hareket ettiler, giderken altındaki atı fena gördü, falanın atı daha iyidir dedi; o atı aldı. Bize böyle izahat verildi. Şimdi mesele nereye intikal ediyor.

Kuvayı Milliye efradının; efradı ahalden almış oldukları emvali vermek, yerine getirmek; Bu Hükümetin namusu icabındandır. (Bravo sesleri) Ve bizim namus borcumuzdur, vazife

borcumuzdur. Çünkü o paralar sayesinde bu millet ve bu Hükümet vücut bulmuştur. Bunu takyid etmek ve bu mazbataları aramak ve bu mutazzar olan eşhasın hukukunu yerine getirmeyi, kanuni bir sarahatle değil, Hükümetimizin doğrudan doğruya bir vazifesi telâkki ediyoruz. (Bravo sesleri) Binaenaleyh mesele neye intikal etmiş oluyor? Böyle bir fert, diğer bir fertten sırf hukuku âdiye şeklinde at almak gibi, daha bilmem ne almak gibi bir şeyler vukubulmuşsa daha doğrusu bugün Ahmed'in atı Mehmed'in altında geziyorsa Ahmed o atını alabilsin. Mesele buraya intikal ediyor, başka yere intikal etmez. Yok; Heyeti Celileniz bu yolda Ahmed, Mehmed'den, Hasan da Hüseyin'den her ne almışsa bunların bütün bedellerini Hükümet versin dersiniz yine mesele doğrudur; olabilir. Yine mesele hukuku şahsiye, hukuku âdiye dâvası şekline girer. Onlar gider, Maliye Vekâleti memurlarına müracaat ederler, vesaikini gösterirler. İspat ederler; paralarını alırlar. Yani Adliye Encümeni bunda da muarız değildir arkadaşlar. Ve Adliye Encümeninde hukuku şahsiye taassubu katiyen hükümferma olmamıştır. Arkadaşlar, ve encümen hukuku şahsiye mukaddestir, buna dokunulamaz, buna karşı kanun konulamaz, nazariyesiyle yürümemiştir. Bundan emin olunuz. Çünkü Meclisi Âli neden bu maddeyi bize sevk ettik. Tabii bir şekil vermek için. Ne şekil verildi? Müsterek encümende bu müzakere olduğu zaman arkadaşlardan hiçbiri bir şekil teklif edemedi. Çünkü hal bu idi. Eğer o paraların kâffesinin Hükümet tarafından verilmesini kanuna koymak istiyorsanız - zannederim Meclisi Âli bunu kabul etmez - çünkü binnefis bu Devletin namus boreu ve vazifesi icabı olarak onlar kanunsuz verilmeli. En mukaddes kanunlar onların verilmesini icab ediyor. Mesele bundan ibarettir. Onun için Adliye Encümeninin yaptığı şey ancak imkân dairesinde hareket etmekten başka bir şey değildir. Tekrar tekrar rica ediyorum. Bu bapta Adliye Encümenine bir taassup isnadetmeyin.

ALİ SÜRURU Ef. (Karahisarî Şarki) — Efendim, demin izahatınızda buyurdunuz ki Meclisi Âli birinci maddeyi kabul etmekle zaten hukuku şahsiyeyi kaldırmış oldu. Yani hukuku şahsiye namıyla bir şey kabul etmemiş oldu. Çünkü maddede cürüm tâbirini kullanmadı.

Fil tâbirini kullandı. Mademki ortada bir cürüm yoktur. Hukuku şahsiye de yok gibidir. Böyle mi? Yoksa bendeniz yanlış mı anlamışım?

ADLİYE ENCÜMENİ REİSİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Okuduğumuz hukuk kitaplarında, hukuku ceza nazariyatında bu gibi mevaddı görürüz. Fakat Büyük Millet Meclisi kürsüsünde söz söyleyen hatip, benim söylediğim sözleri söylemeye mecburdur. Ben de söylüyorum. Çünkü hakikat budur. Ben kitapla, Usulü Muhakematı Cezaiye nazariyatıyla vukuatı tefsir edecek değilim. Bugün Heyeti Celileniz cürüm telâkki etmiyor diyor ve şayet böyle bir zehap olursa o zehabı ref'etmek için ben bunu böyle söylüyorum. Yoksa müsaade ediniz bu; falan zamanda bir cürüm irtikâbedilmiş, Usulü Muhakematı Cezaiye Kanununa nazaran hüküm verilmiş ve sonra bir zarureti siyasiye ve bilmem ne neticesi olarak veya bir affı umumi ile affedilmiş gibi değildir. Ben bunu böyle telâkki etmiyorum. Ben diyorum ki Meclisi Âli bu efali, muhterem ve mübarek bir gaye için ihtiyar edildiğinden, cürüm şeklinde kabul etmediğini bu madde ile ifade ediyor. Bu ciheti bendeniz de itiraf ediyorum.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Fakat o ciheti kabul etmekle beraber Meclisi Âli hukuku şahsiyeyi de birinci maddenin zmnında kaldırmış oluyor mu? (Oluyor sesleri) Öyle ise dâhil etmesinler.

REİS — Efendim, encümen reisine sualini zi tevcih buyurunuz.

YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Hukuku şahsiyeyi kaldırmış olur. Fakat hukuku şahsiye halinde Kuvayi Milliyeye mensup bir fert Ahmed'e bir zarar ika etmişse artık bizim nazarıımızda onun adı cürümden mütevellit hukuku şahsiye değildir. Bunu ifade etmek istedim ve zannederim ki Meclisi Âlinizin noktai nazarı da budur. (Hay hay, öyledir sesleri) Yoksa buna âdi cürümden mütevellit hukuku şahsiye dâvası mı diyeceksiniz? Katiyen değildir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Sualim anlaşılmadı. Hususi anlaşırız.

VÂSİF B. (Saruhan) — Adliye Encümeni Reisi sıfatıyla zatîâliniz buyurdunuz ki, Meclisi Âli, ihtiyar olunan efali cürüm addetmemiştir. Bunun tahtında hiç şüphesiz hukuku âdiye değil, hukuku şahsiye dâvası mevzuubahis

değildir, dediniz. O halde Adliye Encümeninden soruyorum. Birinci maddenin saonuna, zatiâlinizi Encümen Reisi sıfatıyla ifade buyurduğu bu esas ilâve olunarak bunlar cürüm addolunmaz ve bu gibi ef'alden mütevellit hukuku şahsiye dâvaları sâkıttır kaydının ilâvesini kabul ediyorlar mı?

YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Peki efendim. Cürüm addolunmaz, bütün ruhumla buna taraftarım. Tekrar ediyorum. Hattâ (ad) kelimesi fazladır. Sonra bundan mütevellit hukuku şahsiye dâvaları, demeyiniz. Hukuku şahsiye dâvası yoktur. Her ne zaman hukuku şahsiye dâvası dersiniz - Malûmuâliniz bu bir ıstılâhtır - bu hukuku şahsiye dâvaları cürümden mütevellittir. Halbuki o ef'al cürüm değildir. Yalnız hukuku şahsiye dâvaları yoktur, denince bîmâna olur. Onların yerine yine cürüm olduğu farz olunur. Eğer zatiâliniz, bunu söylemekle hukuku âdiye dâvası yoktur, demek istiyorsanız, Ahmed'in Mehmed'ten gasbettiği şeyler hakkında dâva edilemez. Ahmed'in Mehmed'e ika ettiği zararlarından iddiai hak edilemez tarzında söylüyorsanız ona bir diyeceğim yoktur.

VÂSİF B. (Saruhan) — O halde müsaade buyurunuz! Madem ki Adliye Encümeni namına bu izahatı veriyorsunuz; o halde hukuku âdiye mevzuubahis değildir. Bu ef'alden mütevellit hukuku şahsiye dâvaları yoktur, buyuruyorsunuz. Yalnız burada bendenizin bir şüphem vardır, lütfen bunu tenvir buyurunuz. Zatiâlinizin bu tarzdaki ifadelerinizle mahkemeler mukayyedolacak mıdır? Bu gibi hukuk dâvalarından mütevellit hukuku şahsiye dâvası ikame edildiği zaman mahkeme bu beyanatı âlinizi nazarı itibara alarak bu dâvayı reddedecek mi? (Hayır sesleri) Zatiâlinizin mütalâası bu şekildedir.

ADLİYE ENCÜMENİ REİSİ YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Hayır efendim. Bendenizin mütalâam bu şekilde değildir. Böyle bir dâva ikame edildiği zaman müddei, evvelâ cürmü ispat edecek?

VÂSİF B. (Saruhan) — Cürüm yoktur.

YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Evet efendim, cürüm yoktur, böyle bir şey yoktur. Binaenaleyh mahkemeler, bu suretle hareket eder demeyiniz. Burada Meclisi Âliniz müzakerat esnasında, bunların cürüm olmadığını ve binaenaleyh bu nevi ef'al tahtında ika edilen zararların, âdi cürümden mütevellit hukuku şahsiye-

nin gerek usul dâvasına, gerek usulü muhake-matına tabi bulunmadığı Meclisi Âliniz tarafından izhar olunur; kabul olunursa her hâkim buna tebaiyet etmeye mecburdur.

VÂSİF B. (Saruhan) — Zatiâliniz bu Meclisi Âliden bahsediyorsunuz. Bu Meclisi Âlinin kürsüsünden Adliye Encümeni Reisi sıfatıyla söylenen sözlerin veyahut mebusların izhar ettikleri temayüllerin kıymeti olduğuna bendeniz de kaaniim. Fakat Adliye Encümeni Reisi Muhtereminin beş sene sonra aynı şekilde bir Meclisin teşekkül edeceğine ve aynı Meclisin aynı temayülü göstereceğine kanaati var mı ki, bu şekilde olsun diyor? («Hayır» sesleri.) Biraz istikbali de görmek lâzımdır.

YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Malûmuâliniz mevaddı kanuniyenin tefsirinde, mevaddı kanuniyeden mâna istihracında - daha doğrusu izah edeyim - daha evvelinden hareket edilir. Hâkim mevaddı kanuniyeyi tatbik eder, tasrih mukabilinde delâlete itibar yoktur. Mevriddi nasta içtihatı mesâğ yoktur. Binaenaleyh hâkim, nassı kanunla harekete mecburdur. Nazariyatı hukuk, ceza nazariyatıyla değil..

VÂSİF B. (Saruhan) — O halde?..

YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Müsaade buyurun, arz edeyim. Hâkim mütereddiddolursa, nassı kanundan mâna çıkarmak icabederse, dünyanın her yerinde olduğu gibi bizim memlekette de evveleminde hâkimin bakacağı şey, Meclis zabıtlarıdır. Arz edebildim mi? Bundan beş sene sonra başka Meclis gelmiş, başka fikirde bulunmuş. Onun bununla alâkası yoktur.

VÂSİF B. (Saruhan) — Çok vardır.

YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Onun için bendeniz zannediyorum ki, adliyeciler arkadaşlarımız da ve belki bütün hukukla iştigal eden arkadaşlarımız da bendenizin bu fikrime iştirak ederler ve bu hususta kemali serbesti ile söyleyebilirim ki, hiçbir endişeye mahal yoktur.

EBUBEKİR HÂZİM B. (Niğde) — Yapılan kanun, mütarekeden bu sene Ağustosunun 26 sına kadar ika edilen zararlar, dermeyan edilen mütalâata göre, cürüm addedilip edilmemesine aittir. Halbuki o zamanlar da Hükümet yoktu. İhtilâlâtın devam ettiği fevkalâde zamanlardı. Yani bu, esbabı mucibeden birisidir. Halbuki 23 Nisan tarihinde, Hükümeti Millîye resmen

teşekkül etti ve her tarafa evamirini verdi ve halktan verdi ve halktan hiçbir suretle iane alınmıyacaktır dedi. Binaenaleyh Meclisin ve Hükümeti Milliyenin teşekkülünden altı ay sonra bâzı müdafaai hukuk cemiyetleri, iane dercine devam ettiler. Âdeta bir vergi şeklinde 11 - 12 - 15 ay zarfında, vergi şeklinde yirmi milyon kuruş kadar para aldılar ve geçen sene Meclis bunları mahkemeye sevk etmeye karar verdi. Bu paraların ahzinde müdafaai vatan maksadiyle telif edilecek hiçbir yeri yoktur, bunlar mahkemeye sevk edilmiştir. Şu yaptığımız kanun, bunlar hakkında ne gibi tesir edecektir?

YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Arz ettim efendim. Birinci maddede maksadın ne olduğu aşikârdır. Bu söylediğiniz para meselesi değil, bu doğrudan doğruya o zamanki Hükümetin o zamanki ahvali nazarı itibara alarak o zamanki Maliye Vekâletinin tedbirini ifade eder.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Memleketin müdafaası için halk seve seve malını verdi.

REİS — Efendim üç tane kifayeti müzakere takriri var.

Riyaseti Celileye

Müzakerenin kifayetini teklif eylerim.

Gümüşane

Zeki

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü. Efendim dört kıta takrir vardır; bir de encümenin ikinci madde hakkındaki mazbatası var, takririn birisi...

VEHBİ B. (Karesi) — Okunsun.

REİS — Müsaade buyurun, sıra ile okutacağız. Birisi doğrudan doğruya münasip bir şekil bulunmak için, lâyihanın Müsterek Encümene havalesine dairdir. Diğer üç takrir de, ikinci maddeye verilecek şekiller hakkındaki mütalâayı ihtiva ediyor. Şimdi lâyihanın encümene iadesi hakkındaki takrirle encümen mazbatasının reye vaz'ını tehir edeceğim. Eğer ikinci madde hakkındaki takrirler nazarı mütalâaya alınırsa tabiatıyla encümene gidecektir.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — İnşallah nazarı mütalâaya alınır.

REİS — Onun için şimdi bu takrirleri okuyorum.

Riyaseti Celileye

1. Müzakere kâfidir. İkinci maddenin şekli âtide tadilini teklif eylerim.

2. Vatani müdafaai maksadiyle teşekkül eden heyetlerin rüesa ve âzası ile Kuvayı Milliye kumandan ve maiyeti tarafından millî gayeyi istihsal için alınan mebalîğ ve ayniyat vergi mahiyetinde olduğundan bu gibi mesailde hukuku şahsiye dâvalarını istimadan hükâm memnudur.

Izmir Mebusu

Mehmed Şükrü

Riyaseti Celileye

İkinci madde makamına berveçhi âti maddenin kabulünü teklif ederim:

Madde 2. — 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren kuvayı muntazamanın teşekkülüne kadar müdafaai hukuk cemiyetlerince gerek muayyen nisbet dâhilinde ve gerek toptan alınan ayniyat ve nakdiyat ianatından dolayı vukubulacak deavi istima olunmaz.

Kütahya

Ragıb

Riyaseti Celileye

Müsterek Encümenence (tay) olunan ikinci madde yerine berveçhi âti maddenin konulmasını teklif ederim:

Madde 2. — Birinci maddede sıfat ve hüviyetleri tasrih olunan eşhas tarafından maddei mezkûrede muharrer iki tarih arasında kalan istiklâlini temin arzusuyla vukubulan mehzat İstiklâli Millî iane ve rüsumu addolunur.

Karesi

Ahmed Süreyya

(Izmir Mebusu Mehmed Şükrü Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim bu takriri nazarı itibara alanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmamıştır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Reis Bey bendenizin takririm vardı, okunmadı.

REİS — Efendim Şükrü Beyin teklifi, vergi mahiyetinde telâkkisi şeklinde idi. Efendim bu teklifi nazarı mütalâaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmıştır efendim.

(Kütahya Mebusu Ragıb Beyin takriri tekrar okundu.)

REIS — Efendim nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmıştır efendim. Efendim Karesi Mebusu Ahmed Süreyya Beyin takriri de, nazarı mütalâaya alınan diğer takrir mahiyetindedir; bunu da encüme tevdi edeceğiz.

ADLIYE ENCÜMENİ REİSİ YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Hukuku şahsiye meselesi kalkar da, asıl mesele mevzuubahsolursa Adliye Encümeni bir şey demez.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Takririmi geri alıyorum efendim.

REIS — Efendim encümen tasvibetse dahi ikinci maddenin bir kanun metni olarak tanzim edilmesi ve sebk ve rabtın tanzim edilmesi için encüme bu lâyhayı vermek mecburiyetindeyiz. Binaenaleyh bu takrirleri encüme veriyoruz.

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Reis Beyefendi! Encümeden istirham ederiz. Bunu Meclisin ilk celsesine yetiştirsinler. Zira bu yüzden mağdur olanlar çoktur.

ADLIYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ ABİDİN B. (Saruhan) — Reis Beyefendi müsaade ediniz. Bendeniz Heyeti Umumiyeden rica ederim. Bu mesele ile alâkadar olan arkadaşlar, lütfen encümen müzakeratına iştirak buyursunlar.

REIS — Efendim Adliye Encümeni Mazbata Muharriri Abidin Bey, bu takrirle alâkadar olan zevatın encümende hazır bulunmalarını rica ediyor. («Pek doğru» sesleri.)

Efendim Kozan Mebusu Ali Saib Beyin bir takriri vardır. Bunu da üçüncü madde olarak nazarı mütalâaya alırsanız encüme gider, almazsanız tabii...

ALİ SAİB B. (Kozan) — İzah edeyim.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Okunsun da...

REIS — Rica ederim okunsun da ondan sonra izah buyurursunuz.

Riyaseti Celileye

Kuvayı Milliyeye mensup rüesayı mülkiye ve saire hakkındaki Af Kanununa 2 nci madde olarak berveçhi zir maddenin ilâvesini teklif ederim:

Madde 2. — Kuvayı Milliyeye bizzat ve tahliyelerini mütaakıp iltihak edip hizmetleri meşbuk olan mevkufin ve mahkûmîn mezkûr mahkûmiyetlerinden dolayı tekrar ilka oluna-

mıyacıkları gibi maznunlar hakkında da ceramimi sabıklarından naşi haklarında takibat yapılamaz.

Kozan
Ali Saib

ALİ SAİB B. (Kozan) — Müsaade buyurursanız izah edeyim efendim. Muhterem efendiler. Arz ettiğim bu maddenin her halde bu kanunla alâkadar olduğunu zannediyorum. Çünkü Kuvayı Milliye harekâtı iki suretle cereyan etmiştir. Biri sahra muharebeleri şeklinde, diğeri de şehir içerisinde sokak muharebeleri şeklinde cereyan etmiştir. Meselâ düşman İzmir'i işgal ettikten sonra teğekkül eden Kuvayı Milliye çekilirken yalnız Manisa; bu gibi kasabalarda mahpushaneleri tahliye etti. Onların içinden işe yarıyanlarını aldı, ellerine silâh verdi ve beraber çalıştı. Urfa'da, Maraş'ta, Antep'de ise, düşman o kasabaları muhasara etmiştir. Oradaki bütün ahalinin hayatı tehlike idi. Orada bulunan çoluk çocuk, kadın, erkek herkes cidale iştirak etmiştir. Silâhı olan silâhiyle harb ediyor; kadınlar su taşıyor, erzak taşıyordu. Böyle mahsur on şehir içerisinde mücadele eden halk ile beraber mahpuslar da vardı. Bunların vücudundan istifade etmek her halde zaruri idi. Bendeniz Urfa'da altıyüz kadar mahpus çıkardım ellerine silâh verdim. Bunlar içerisinde şehidolanlar da vardı. Bacağını, kolunu kaybedenler de vardır. Koltuk değneğiyle gezenler vardır. V aynı zamanda namuskârane vazife vataniyelerini ifa etmiş ve memleketine namuskârane avdet etmiş olanlar da vardır. Şimdi iş bittikten sonra Hükümet tutuyor, bunları tekrar hapsediyor. Halbuki efendiler bilirsiniz ki Sakarya Harbi esnasında dağda gezen eşkıyalara bir müddet bahsettik, bir ay içerisinde gelirsiniz sizi affederiz, dedik. Bu canileri affederken, bu fedakâr adamlar da cep hede harbediyorlardı. Bunların kabahati acaba dağlarda eşkıyalık etmediklerinden midir? Bunun için mi affedilmiyorlar? Eğer bunlar da dağda gezerek gelip istiman edeydiler tabii affedilirdi. Şimdi bunlar meyanında vazife gören, kahramanlık eden insanları tekrar tutup hapse koymak zannederim doğru olamaz. Bazı arkadaşlar Affı Umumi Kanunu var diyorlar. Affı Umumi Kanununda böyle fedakârlık eden adamları umumi affa tabi tutmak da zannederim doğru değildir. Her halde bunların

yapmış oldukları hizmete mukabil hususi bir surette afları lâzımgelir. (Doğru sadaları, kabul sadaları)

REİS — Efendim Ali Saib Bey takrirlerini izah ettiler, takrirlerini nazarı mütalâaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmıştır.

Efendim Zonguldak Mebusu Halil Bey ve 35 refikinin bir takriri vardır. Dördüncü madde olmak üzere bir madde teklif ediyorlar. Müsaade ederseniz takriri okuyalım efendim.

Riyaseti Celileye

Mütareke bidayetinde vatanın emri müdafaası maksadiyle ika edilen ef'al hakkındaki kanun lâyihasına dördüncü madde olarak âtideki maddenin ilâvesini arz ve teklif eyleriz.

Madde — Birinci madde ahkâmı müdafaai vatan maksadiyle kabili telif olmıyan ceraimne şâmil değildir.

Zonguldak	İzmit
Halil	İbrahim
Antalya	İzmit
Ahmed Sâki	Mustafa
Kırşehir	Niğde
Ali Rıza	Ebubekir Hâzım
Erzurum	Denizli
Raif	Dr. Kâzım
Eskişehir	Sinob
Abdullah Azmi	Yusuf Kemal
Sivas	Diyarbakir
Halis Turgud	Şeref
Antalya	Dersim
Hasan Fehmi	Ahmed Şükrü
Çorum	Kütahya
Mustafa	Mehmed Nuri
Kayseri	Dersim
Ahmed Hilmi	Feridun Fikri
Mardin	Biga
Abdülgani	Şükrü
Erzincan	Kayseri
Sabit	Halid
Kastamonu	Bolu
Halid	Şükrü
Bolu	Urfa
Mehmed	Ali
Erzurum	Ordu
(Okunamadı)	Faik
Malatya	Siverek
Hacı Bekir	Mahmud

Ordu	Bolu
Hamdi	Dr. Cemal
Kângırı	Canik
Talât	Cavid
Kırşehir	Kângırı
Mahbub	Ziya
Ordu	Van
Halil	Hakkı
İzmit	İçel
İbrahim Süreyya	Tevfik

MEHMED B. (Karesi) — Bu madde reye vaz'edilemez. Evvelce reye vaz'edilmiş ve reddedilmiştir. İsterseniz zapta bakınız. (Reye konamaz, sadaları)

HÂFİZ İBRAHİM Ef. (İsparta) — Bu takrir kabul edilen maddeye muhaliftir.

VÂSİF B. (Saruhan) — Birinci madde Heyeti Âliye tarafından ekseriyetle kabul edilmiştir. Birinci maddeye muâriz olan bu takrir tekrar mevzuubahsolamaz.

HALİL B. (Zonguldak) — Mutlak olarak reddedilmemiştir.

VEHBİ B. (Karesi) — Bendeniz de usul hakkında arz edeceğim. Birinci madde müzakere edilirken zaten bu, esasında vardı. (Temini uğrunda) diye kayıt vardır. Bu takrir uzunuzadıya müzakere edilmiş ve reddedilmiştir. Zabıtlar meydandadır. Binaenaleyh, bu teklif tekrar müzakere edilemez.

REİS — Efendim, Halil Beyefendi Heyeti Celilenizin kabul etmediği esasa noktai nazarlarını temas ettirmezler. Eğer başka şeyler varsa Heyeti Celileye reylerini ihsas ederler

HALİL B. (Zonguldak) — Efendiler Meclisi Âli birinci maddeyi kabul ederken hiç şüphesiz yaptığı işi bilerek kabul etmiştir. Yani hiçbir vakit Meclisi Âli müdafaai vatan maksadiyle kabili telif olmıyan bir cürmü affetmek salâhiyetini kendisinde görmezler.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Ne gibi Allah Allah. Müdafaai vatandan başka ne olabilir?

HALİL B. (Devamla) — Efendiler arz edeyim. Rica ederim sözümü kesmeyiniz. Müdafaai vatan mülâhazasının câyi tatbik bulamıyacağı bir yerde köylü Mehmed Ağanın kızını saçından tutup zorla sürükleyip ortaya getirip ırzını hetketmek müdafaai vatanla kabili telif midir? (Hayır sesleri) Soruyorum efendiler. İstirham ediyorum. Kuvayi Milliyeye mensup her hangi bir fert kendi gibi Kuvayi Milliyeye mensub-

lan bir fertle karşı karşıya oturup muhabbet ederken her ne sebebe mebni ise tabancasını çekip öldürürse bu müdafaa-i vatanla kabili telif midir? (Hayır sesleri) Efendiler elinizi vicdanınız üzerine koyunuz hükmünüzü ona göre veriniz efendiler. Bellibaşlı münakaşalara dikkat ediyorum. Hutebayı kiram iki esasa istinadediyorlar. Birincisinde diyorlar ki, bunu bu tarzda kabul edersek mahakimimiz şöyle eder, böyle eder. Efendiler on ikibuçuk milyon insanın mukadderatını adliyyeye teslim etmekten çekinilmediği halde böyle onbeş kişinin mağdur olacağını düşünerek onları böyle tahkir etmekten nasıl zevk alırsınız? Ne suretle hükkâmı şey edersiniz istirham ederim?

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Hiç kimse zevk almamıştır. Bu nasıl söz canım.

HALİL B. (Devamla) — Efendiler rica ederim, sözümü kesmeyiniz. Bâzı zevat diyorlar ki,

sıkıştırırsak silâhını alır dağa çıkar. Efendiler vatanım seven bir insan vatanının kanunu uğrunda asılır. Efendiler asılır. (Alkışlar) Ben asılmaya razıyım. Efendiler vatanın uğrunda, vatanın kanununa sevk edilmeyecek insanın içimizde işi yoktur. Defolsun dağa çıksın. Jandarma onun hakkından gelir. (Bravo sesleri)

REİS — Efendim Halil Bey noktai nazarını izah ederken hetki ırz gibi, keyfi katil gibi e'âl de olabilir, dediler. Eğer Heyeti Celile bunları evvelce ihmal etmişse.. (Hayır öyle şey yok sesleri)

Bu takriri nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın. (Reye vaz'edilemez sadaları) Nazarı mütalâaya alınmıştır efendim. (Alkışlar)

Efendim Perşembe günü öğleden sonra saat 1,5 ta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 6,20

Hini işgalde Fransızların Adana'da zabt ve müsadere ettikleri emval ve eşya bedelinin Adana Ziraat Mektebinin ikmal ve ıslahına sarfı hakkındaki karara verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Artvin : Hilmi B., Aksaray : Besim Atalay B.,
Antalya : Ahmed Sâki B., Hasan B., Edirne :
Hüseyin Rifki B., Ordu : Recai B., Faik B.,
Erzurum : Hüsrev M., Erртуğrul Halil B., Dr.
Fikret B., Ergani : İhsan Hâmid B., İsparta :
Hâfız İbrahim Ef., Hüseyin Hüsni Ef., Mükerrerem B., İstanbul : Hamdullah Subhi B., Hamdi B., Süleyman Sırrı B., Obdürrahman Şeref B., Yusuf Akçora B., Eskişehir : Ârif B., Elâziz : Hüseyin B., Urfa : Ali B., Yahya Kemal B., İçel : Dr. Tevfik B., İzmit : İbrahim B. Mustafa B., Bayezid : Süleyman Südi B., Bitlis : Resul B., Burdur : Mustafa Şeref B., Bozok : Salih B., Avni B., Bolu : Dr. Emin Cemal B., Falih Rifki B., Mehmed Ef., Biga : Şükrü B., Tekirdağ : Cemil B., Tokad : Hacı Kâmil Ef., Canik : Süleyman Necmi B., Cebelibereket : İhsan B., Çorum : İsmet B., Dersim : Şükrü B., Feridun Fikri B., Denizli : Haydar Rüşdü B., Dr. Kâzım B., Diyarbakir : Ziya Gökâlp B., Feyzi B., Zonguldak : Fagıb B., Yusuf Ziya B., Siird : Mahmud B., Sivas : Muammer B., Siverek : Kadri Ahmed B., Saruhan : Hacı Edhem Ef., Reşad B. Kemal B., Vâsıf B., Trabzon : Hasan B., Ahmed Muhtar B., Süleyman Sırrı Ef., Gazianteb : Ferid B., Kılıç Ali B., Karahisarı Şarki : İsmail B., Mehmed Emin B., Karahisarı Sahib : Ruşen Eşref B., Ali B., Kâmil Ef., Musa Kâzım B., Kastamonu : Veled Çelebi Ef., Kozan : Ali Saib B., Konya : Refik B., Fuad B., Mustafa Feyzi

Ef., Naim Hâzım Ef., Kırşehir : Ali Rıza B., Gelibolu : Celâl Nuri B., Kângırı : Rifat B., Ziya B., Talât B., Kütahya : Ahmed Ferid B., Nuri B., Giresun : Şevket Ef., Kâzım B., Lâzistan : Ekrem B., Rauf B., Mardin : Abdürrezak B., Yakup Kadri B., Menteşe : Şükrü Kaya B., Muş : Hacı İlyas Sâmi Ef., Rıza B., Osman Kadri B., Niğde : Atâ B., Balib B., Van : Hakkı B.

(Reddedenler)

Adana : İsmail Safa B., Kemal B., Amasya : Esad B., Atanlay : Rasih Ef., Murad B., Ankara : Şakir B., Hilmi B., Erzurum : Halet B., Hâzım Ef., Ziya Ef., Ergani : Kâzım B., İzmir : Mahmud Celâl B., İstanbul : İsmail Canbolat B., Elâziz : Muhiddin B., Mustafa B., İçel : Hâfız Emin Ef., Bursa : Refet B., Mustafa Fehmi Ef., Boozk : Ahmed Hamdi B., Bolu : Şükrü B., Biga : Mehmed B., Çorum : Münir B., Hakkârî : Nazmi B., Denizli : Mazhar Müfid B., Diyarbakir : Zülfi B., Zonguldak : Halil B., Gazianteb : Hafız Şahin Ef., Karesi : Ahmed Süreyya B., Haydar Âdil B., Mehmed B., Vehbi B., Karahisarı Sahib : Sadık B., Kastamonu : Ahmed Mahir Ef., Kırşehir : Mahub Ef., Yahya Galib B., Kayseri : Ahmed Hilmi B., Dr. Halid B., Gümüşane : Zeki B., Kütahya : Cevdet B., Mardin : Abdülğani B., Maraş : Hacı Mehmed Ef., Niğde : Hâzım B., Halid B., Van : İbrahim B.

(Müstenkifler)

Ordu : İsmail B., İstanbul : Ali Rıza B., Trabzon : Şefik B., Karesi : Hulûsi B., Karahisarı Şarki : Ali Süruri Ef., Kütahya : Ragıb B.

